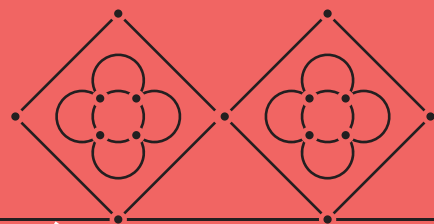
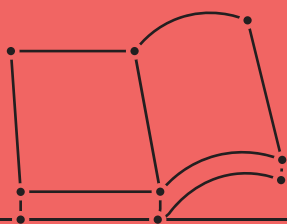
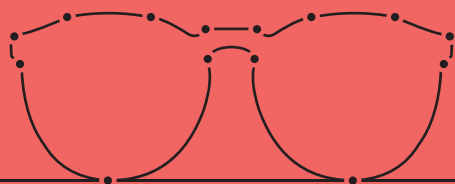

**BARCELONA
CONTRA
LA SOLEDAT**

**Estratègia
municipal
contra
la soledat
2020-2030**

**Ajuntament
de Barcelona**

Redacció i direcció

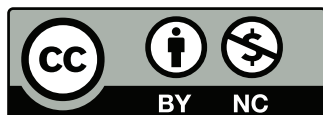
Direcció de Serveis d'Infància, Joventut i Persones Grans
Regidoria d'Infància, Joventut, Persones Grans i Persones amb Discapacitat

Disseny gràfic i maquetació

LaGroc Solutions, SL

Coordinació de l'edició

Departament de Comunicació
Àrea de Drets Socials, Justícia Global, Feminismes i LGTBI

© Ajuntament de Barcelona
Es permet la reproducció de les dades i la informació
que provenen de fonts municipals, citant-ne la procedència

Les imatges incloses en aquest document provenen
del fons fotogràfic de l'Ajuntament de Barcelona
i de diferents bancs d'imatges lliures de drets.

Dipòsit legal: B 13444-2021

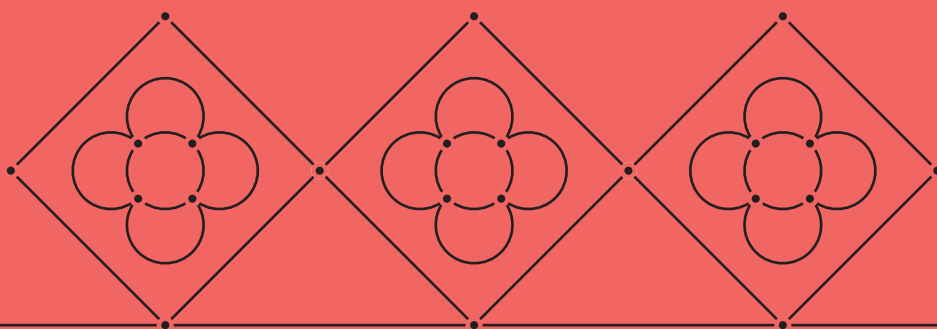
Barcelona, juliol de 2021

Estratègia municipal contra la soledat 2020-2030

#BCNcontraSoledat

#Reconnectem

**“El ser humano, para ser humano,
necesita de otros humanos”.**

DAVID PASTOR VICO. Filòsof

La soledat és percebuda de diferents maneres. Per alguna persona, la soledat pot significar una situació escollida, però, per a la gran majoria de persones, la soledat suposa un sentiment amb conseqüències emocionals negatives.

La soledat no és un problema individual, sinó que és un problema social que interpel·la a tots i totes i, per tant, hem de trobar solucions i respostes. És per això que hem d'entendre les polítiques de promoció com a polítiques de prevenció de la soledat durant tots els estadis de la vida –des de la infància fins a la senectut–, perquè la soledat no entén d'edats.

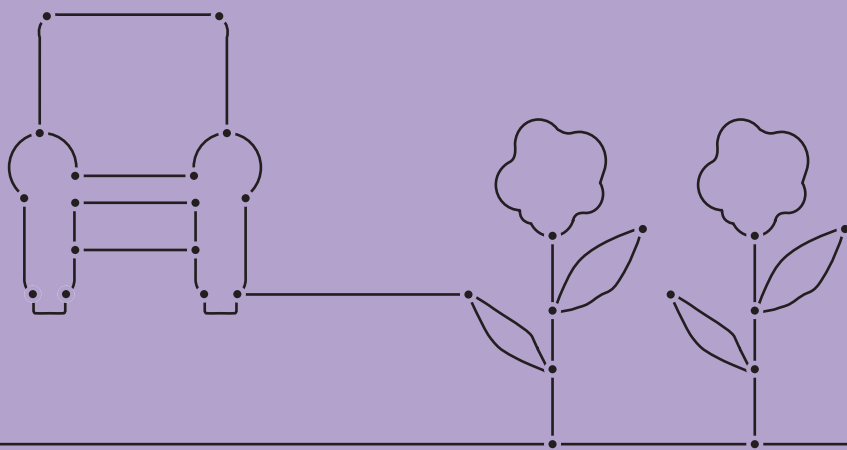
Des de l'Ajuntament de Barcelona, engegarem diferents mesures per pal·liar la soledat no desitjada a la ciutat, emmarcades dins de l'Estratègia municipal contra la soledat. L'objectiu és afavorir un canvi cultural en la manera de relacionar-nos, tot fomentant la confiança, les relacions sòlides i duradores, vetllant pel benestar de tota persona, i no deixar ningú enrere.

Per aconseguir l'objectiu, posem en marxa les eines i els recursos necessaris per mitigar les diferents soledats a la ciutat, així com la sensibilització social i la desestigmatització del fenomen.

L'Estratègia municipal contra la soledat que tenen a les seves mans és fruit d'un llarg procés de treball conjunt –recollint coneixements, sabers i experiències de diferents àmbits– i una àmplia participació de col·lectius diversos. La intervenció contra la soledat no desitjada és cosa de tots i totes, i plegats aconseguirem pal·liar-la.

Joan R. Riera Alemany

Regidor d'Infància, Joventut, Persones Grans
i Persones amb Discapacitat

Al preciós poema de Luis Cernuda *Soliloquio del farero*, el poeta descrivia la vivència extrema d'un home que havia triat la solitud com a forma de vida. Una solitud que omplia la seva ànima d'amor, sense més companyia que la mar i el cel. No obstant això, quan la solitud no és escollida, els efectes són ben diferents.

Tot i que utilitzem els termes soledat i solitud com a sinònims, no ho són pas. Hi ha persones que -com el faroner- viuen soles físicament, en solitud, però no pateixen soledat. I d'altres que poden sentir-se molt soles malgrat viure envoltades de gent.

En un món amb milers de contactes en les xarxes socials, a Barcelona un de cada quatre infants de 10 a 12 anys sent que no té suficients amistosats. I una de cada quatre persones de seixanta-cinc anys i més ha sentit falta de companyia en els dotze mesos anteriors. Què ens està passant?

En els darrers cent cinquanta anys, la primacia de la persona respecte de la col·lectivitat ha comportat una menor interacció comunitària i un major aïllament. Ja no comptem amb el suport d'una família extensa sinó que formem petites famílies nuclears. I a la feina, els treballs liberals d'oficina han substituït les feines cooperatives pròpies del camp o de la indústria.

Davant el repte que suposa la soledat, des de l'Ajuntament de Barcelona impulsem l'Estratègia municipal contra la soledat 2020-2030. Perquè la soledat no es converteixi en una epidèmia a la nostra societat, és necessari aprofundir en els llaços d'amistat, familiars, comunitaris, i construir una cultura veritablement cooperativa i solidària. Per viure, només, aquella soledat desitjada del faroner de què ens parlava el poeta.

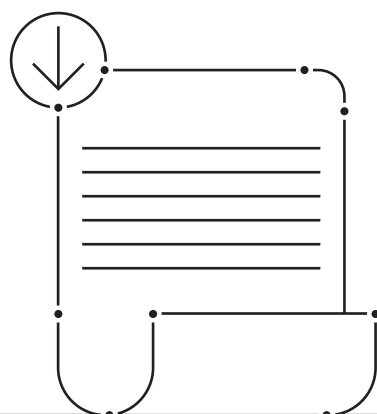
Dra. Sara Berbel Sánchez

Vicepresidenta 1a del Consell Assessor Científic contra la Soledat
Gerent Municipal de l'Ajuntament de Barcelona

SUMARI

Presentació	11
Introducció	12
La soledat com a problema social	15
Què entenem per soledat	17
Les fonts de la soledat	18
La soledat a Barcelona	21
Una aproximació a la soledat	22
Mesurar la soledat	26
Les primeres dades de soledat a la ciutat de Barcelona	27
L'impacte de la covid-19 en la soledat	32
Per què una estratègia municipal contra la soledat a Barcelona	35
Missió de l'estratègia	37
Reptes	38
La ciutat com a oportunitat	39
Antecedents. No partim de zero	39
Metodologia: com hem construït l'estratègia	41
Objectius metodològics	42
Mapa de les esferes i línies de treball	43
Esfera interna	46
Esfera de diagnosi i anàlisi	48
Esfera acadèmica/científica	50
Esfera ciutadana	51
Esfera internacional	54

Línies estratègiques i objectius	55
Com ho farem?	59
Calendari	60
Governança	62
Territorialització	64
Avaluació - Sistema d'indicadors	65
Pressupost	67
Lliçons apreses durant el procés d'elaboració	69
Col·laboracions i agraïments	72
Annexos	75

PRESENTACIÓ

El fenomen de la soledat no desitjada és tant antic com “anar a peu”, una emoció pròpia de la variabilitat de les interaccions humanes. De fet, pel simple transcurs de la nostra vida en relació amb l'entorn, de ben segur que totes les persones, en algun moment de la nostra existència, hem sentit soledat, independentment de si estàvem acompanyades o no. De fet, el que s'exposa en aquest document es refereix a com mitigar aquest sentiment, i no només al fet empíric d'estar sol o sola.

A l'Odissea, Homer ja fa un plantejament líric de la soledat no escollida en el càntic sobre Calipso i Ulisses; Ulisses conviu amb la nimfa Calipso i disposa de tots els plaers terrenals i el do de la immortalitat, però se sent profundament sol i enyora la intensitat de compartir la vida amb els seus congèneres: la intensitat que implica la vida mortal, el fet de tenir pressa per fer coses, i fer-les amb la resta d'éssers mortals, que també tenen pressa i cerquen una intensitat vital.

L'Ulisses, fugint de Calipso, fa l'aposta que, 2.500 anys després, va teoritzar el filòsof Erich Fromm: abandona el món del “tenir”; un món en què Ulisses ho té tot, però també li genera una profunda insatisfacció permanent, perquè la simple i mera acumulació de coses no omple les necessitats emocionals de l'ésser humà. Tots dos escullen anar cap al món del “ser”, un món d'acció, entre iguals –o igualment mortals–, on, a més a més de la possibilitat de “tenir”, es disposa de la capacitat d'esdevenir, de “ser” (ser pare o mare, metge o metgesa, pagès o pagesa ...); de modificar la nostra condició i disposar de drets i deures en relació amb la resta. Un camí de plenitud que el mateix Fromm acaba sintetitzant amb la següent fórmula: l'objectiu vital que anhelem, com a éssers humans, és estimar i sentir-nos estimats.

A partir d'aquest plantejament, és rellevant citar al també filòsof contemporani David Pastor Vico, qui proposa “la confiança” com a eina per a la superació de la soledat; és a dir, és a partir de la confiança en l'altre que esdevé possible la construcció de relacions profundes. Conseqüentment, l'Estratègia ha d'anar encaminada en aquesta direcció: fer visible el fenomen de la soledat no volguda i, a partir d'aquí, des de la confiança mútua, crear els marcs i espais que esdevinguin facilitadors de la socialització i la generació d'interaccions humanes fecundes.

En un altre ordre de coses, cal destacar també que una estratègia vers la soledat no volguda és també una política d'aprofundiment de drets de ciutadania i d'aprofundiment democràtic.

Quina utilitat tenen per nosaltres els drets de ciutadania si ens sentim com Robinson Crusoe? És prou conegut que els drets s'exerceixen i tenen sentit en la mesura que interactuem i socialitzem, és a dir, exercim els drets vers algú: una administració, un jutjat, una comunitat, etc. El mateix concepte de ciutadania prové etimològicament de *civitas*, és a dir, comunitat de persones amb drets de ciutadania. I és dins d'aquest marc, la *civitas*, que els drets prenen sentit. Si una persona no es troba plenament integrada a la comunitat, difícilment podrà exercir amb plenitud els seus drets, la seva condició de ciutadania. Aleshores, esdevé el que, etimològicament, era considerat un *idiota* durant l'Antiguitat, és a dir: una persona que no exerceix els seus drets de ciutadania a conseqüència de la seva manca de socialització.

De què serveix, doncs, ser lliures, si no podem confrontar la nostra llibertat? La democràcia esdevindrà més sòlida i madura en la mesura que els membres de la comunitat es trobin més empoderats amb els seus propis drets, i esdevinguin socialitzats en el marc dels drets i deures que, en definitiva, són les democràcies i els estats de dret.

“L'única vacuna contra la soledat és la que ens permet adonar-nos que només en l'acció comuna podrem ser genuïnament nosaltres. A més, la soledat no només afecta l'ànima, malmet també els cossos. Cal que ens hi impliquem en cos i ànima.”

La soledat es diu i es viu de moltes maneres

FRANCESC NÚÑEZ MOSTEO

INTRODUCCIÓ

La soledat no desitjada no és un problema nou a la ciutat de Barcelona. Des de fa anys es duen a terme programes municipals específics per pal·liar el sentiment de soledat, sobretot de les persones grans. Això no obstant, en els darrers anys, l'augment del nombre de persones de qualsevol edat que se senten soles ha posat de manifest la necessitat d'una estratègia conjunta per pal·liar la soledat no escollida a la nostra ciutat.

L'Estratègia municipal contra la soledat 2020-2030 que us presentem va començar a dissenyar-se l'octubre de 2019, amb la intenció de presentar-la públicament a mitjans de l'any 2020. L'impacte de la pandèmia de la covid-19 va modificar calendaris i prioritats de moltes polítiques i programes, també de l'Estratègia contra la soledat. Tanmateix, la pandèmia no va significar suspendre o cancel·lar l'Estratègia, ans al contrari: va convertir-se en un factor més a tenir en compte a l'hora de pal·liar la soledat. La covid-19, així com les restriccions que se'n van derivar, podien incrementar el sentiment de soledat d'aquelles persones que ja el patien abans de la pandèmia, o bé aparèixer en altres que no l'havien conegut mai. Aquest nou escenari va posar de manifest, encara més, la necessitat d'una política per atendre la soledat. Una política que és estructural i necessària a la nostra ciutat. Com a resultat dels efectes de la covid-19, ara també esdevé urgent.

Durant aquests mesos s'ha realitzat un treball intens des de diversos àmbits per tal de conèixer la soledat a la ciutat, detectar necessitats i aportar les mesures i accions per contenir-la. En aquest procés s'ha treballat conjuntament amb els diversos departaments i àrees municipals. També s'ha incorporat el coneixement i les aportacions dels àmbits acadèmic, ciutadà i associatiu.

L'Estratègia municipal contra la soledat que es presenta a continuació inclou, en primer lloc, la definició sobre què és la soledat i perquè s'ha convertit en un problema social. En segon lloc, la diagnosi de la soledat a la ciutat de Barcelona, que inclou les dades més recents sobre els perfils de població que més pateixen la soledat no desitjada. En

tercer lloc, es presenten els motius que van impulsar a realitzar una estratègia municipal per pal·liar la soledat, i com la ciutat pot esdevenir un espai òptim en aquesta tasca, tant per la seva estructura com per l'experiència prèvia. En quart lloc, es detalla el procés de treball que s'ha dut a terme per construir l'Estratègia, destacant la metodologia que s'ha utilitzat i tots els agents que hi han intervingut, i que han permès arribar al punt més rellevant: les quatre línies estratègiques i els 25 objectius que fonamenten aquesta Estratègia municipal contra la soledat. Tot seguit es presenta com serà el desenvolupament de l'Estratègia durant la

seva vigència, amb el calendari, la governança, el seguiment, l'avaluació i el pressupost. El document conclou amb un decàleg de les lliçons apreses durant el procés d'elaboració, així com un reconeixement i agraïment a totes les persones —més de dues-centes— que han participat en el seu procés d'elaboració.

Al llarg del document s'han incorporat diverses cites, autoria dels membres del Consell Assessor Científic contra la Soledat (CACS), un òrgan creat per aportar coneixement des de l'àmbit acadèmic sobre la soledat en diferents etapes del cicle de vida. Els fragments que aquí s'inclouen pertanyen a articles de divulgació que han escrit, en exclusiva, cadascun d'aquests experts i expertes, amb l'objectiu de dotar de coneixement científic l'Estratègia municipal contra la soledat.¹

"Els nostres mecanismes neuronals, hormonals, genètics i moleculars ens porten a construir unes estructures socials que ens ajuden a sobreviure i a reproduir-nos. Aquests mateixos mecanismes biològics són els que ens fan sentir malament quan, sense desitjar-ho, ens trobem sols."

Posa l'àvia online

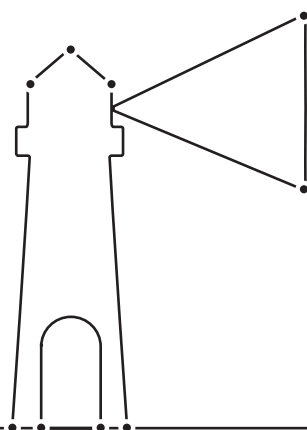
JOAN GENÉ BADIA

1. Els articles complets es poden consultar a la web de Barcelona contra la soledat al final d'aquest document.

Es tracta d'una Estratègia amb un horitzó de deu anys (fins el 2030), que inclou un sistema de seguiment prou flexible per poder adaptar les mesures i accions en funció de la realitat de cada moment. La covid-19 ha fet palesa la necessitat d'adaptar-se a situacions sobrevingudes i inesperades. És per aquest motiu que, acompanyant el document de l'Estratègia municipal contra la soledat, es presenta el Pla d'Accions 2020-2024, que inclou les mesures i accions específiques a desenvolupar durant aquests cinc anys.

L'any 2024, a partir de l'anàlisi de l'evolució de les xifres de la soledat i de l'avaluació intermèdia de l'Estratègia, es desenvoluparà el Pla d'Accions 2025-2030. D'aquesta manera, es podran reajustar, crear o mantenir accions segons l'abast de la soledat en la data prevista. Els plans d'acció seran dinàmics i flexibles durant la vigència de l'Estratègia, per tal de poder adaptar-los a cada moment. Mantenir l'Estratègia municipal contra la soledat en un document diferenciat de les accions també té com a objectiu posar en valor el procés d'elaboració de la mateixa estratègia, amb la finalitat de poder compartir l'experiència i els aprenentatges amb altres territoris interessats a contenir la soledat.²

Per últim, volem fer constar que aquest és el primer pas per abordar la problemàtica de la soledat.³ Abordar-la des de l'àmbit municipal és indispensable per fer-la visible i, per aquest motiu, és prioritat del govern municipal. No obstant això, per reduir la soledat no desitjada, cal la consciència i l'esforç de tota la ciutadania. És per aquest motiu que treballarem perquè l'Estratègia municipal contra la soledat sigui la base per assolir el *Pacte de Ciutat contra la Soledat* en els anys vinents.

2. Es tracta de dos documents diferenciats. En el present document, l'Estratègia municipal contra la soledat, es presenta la diagnosi, i es posa en valor el procés d'elaboració, així com el funcionament de l'Estratègia. El Pla d'Accions, en canvi, és un document operatiu que incorporarà les accions específiques a desenvolupar durant els períodes establerts (2020-2024 i 2025-2030).

3. Al llarg d'aquest document s'utilitza el concepte de "soledat" per referir-nos al sentiment negatiu que provoca la soledat no desitjada. En cap cas serà objecte de l'Estratègia aquelles situacions on es gaudeixi de l'experiència de la soledat i que, per tant, es visqui de manera positiva.

**“Nos sentimos solos
cuando no importamos de la
manera que querríamos importar
a aquellos que nos importan”.**

**Soledad, aislamiento y abandono.
Tres conceptos y tres paradojas**

MANUEL CRUZ

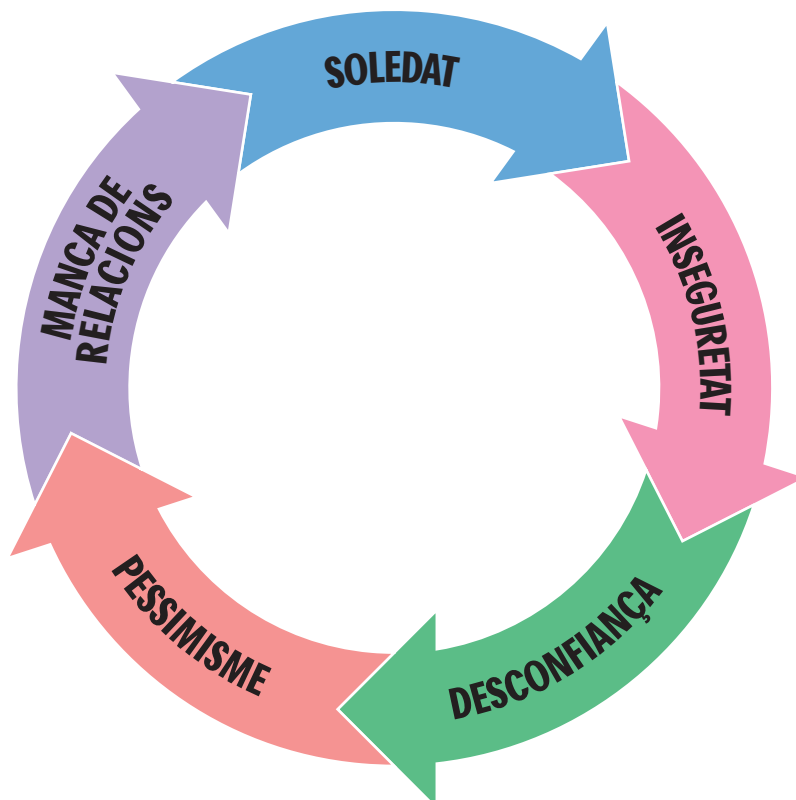

La soledat com a problema social

La soledat no desitjada s'ha convertit en un **problema global** de les societats actuals, vinculat al procés de modernitat, el desenvolupament urbà i l'increment de l'individualisme. En poc temps, la soledat ha aconseguit una considerable atenció per part dels mitjans de comunicació, accentuada per l'actual context de pandèmia per la covid-19. Als Estats Units es refereixen a la soledat com a una epidèmia nacional, i el Regne Unit (al 2018) i el Japó (al 2021) han prioritzat el problema creant el seu propi ministeri.

Des dels primers estudis sobre soledat (cap al 1950) persisteix l'estereotip que la soledat només la pateixen les persones grans.⁴ L'estigmatització de la soledat sovint es relaciona de manera negativa amb l'aïllament social, la qual cosa ha provocat que només es facin visibles els casos més extrems, com ara les persones grans que moren soles.⁵ Això no obstant, la **soledat** és un **sentiment subjectiu** i poc desitjat de falta o pèrdua de companyia, i es dona a partir d'un desajust entre la quantitat i la qualitat de les relacions socials que tenim i les que voldríem;⁶ per tant, pot afectar a persones diverses, de qualsevol edat, sexe, gènere i origen.

La majoria de persones ens sentirem soles en algun moment de les nostres vides, però la capacitat d'enfrontar i superar aquesta soledat varia en funció de l'entorn i les relacions socials i de suport de les que disposem. Quan el sentiment de soledat s'aguditza i perdura al llarg del temps, **pot arribar a tenir un gran impacte sobre la persona**, però també sobre el conjunt de la societat. Un estudi recent equipara el risc de mortalitat a causa de la soledat amb el risc de morir per obesitat i tabaquisme.⁷ La soledat afecta negativament el benestar,⁸ està vinculada amb hàbits poc saludables i a un pitjor rendiment cognitiu.⁹ També impacta negativament en l'economia: si el sentiment de soledat es cronifica, pot derivar en problemes de salut que afecten a les persones treballadores.¹⁰ Les persones que se senten soles acostumen a tenir una visió del món més pessimista i una major percepció d'inseguretat en el seu entorn, la qual cosa té efectes sobre les relacions. Tot plegat té efectes sobre l'individu, qui pateix l'estigma de la soledat, però també té repercussions sobre la cohesió de la societat.

4. Fromm Reichmann, Frieda. "Loneliness". A: *Contemporary Psychoanalysis*, Nova York: W.A.W. Institute, 1990. Vol 26, núm. 2

5. A la Junta de Seguretat de l'Ajuntament celebrada el 30 de gener de 2020, es va fer pública la xifra, corresponent al 2019, de 141 actuacions dels Bombers per rescatar el cadàver d'una persona que havia mort sola al seu domicili.

6. Perlman, D. i Peplau, L. A. "Toward a Social Psychology of Loneliness". A: *Personal Relationships: Personal Relationships in Disorder* London: Academic Press. 1981, pàg. 31-56.

7. Loneliness – an unequally shared burden in Europe. Brusel·les: European Commission, 2018.

8. Hawkey L. C. i J. T. Cacioppo "Loneliness Matters: A theoretical and empirical review of consequences and mechanisms". A: *Annals of Behavioral Medicine*. Oxford: Oxford Academic, 2010. Núm. 40(2): 218-227.

9. Comparing loneliness one conversation at a time: A call to action. Londres: Jo Cox Commission, 2017.

10. Jeffrey, K., S. Abdallah, J. Michaelson *The cost of loneliness to UK employers*. Londres: New Economics Foundation, 2017.

Des de fa dècades, alguns autors venen assenyalant que els valors individualistes d'autorealització s'estan imposant a la integració social. **L'erosió del civisme i del capital social** tenen conseqüències negatives, no només en la qualitat de vida de les persones, sinó també en la qualitat de vida de les democràcies basades en la solidaritat, i la confiança social i institucional.¹¹

“La soledat es defineix com un estat subjectiu que s'experimenta en absència de contacte social, quan la persona sent aïllament o manca de pertinença. És, en definitiva, una discrepància percebuda entre les necessitats socials d'una persona i la disponibilitat de recursos per satisfer-les.”

La soledat i la salut mental

VÍCTOR PÉREZ, ADRIÁN PÉREZ ARANDA I JORDI ALONSO

Què entenem per soledat

La soledat és diferent de l'aïllament social. L'aïllament social es refereix al fet objectiu de l'absència de relacions amb altres persones. Per mesurar aquest tipus d'aïllament necessitem identificar les característiques objectives del funcionament de la comunitat, com l'ajuda mútua entre el veïnat, i la dimensió, composició i funcionament de la xarxa relacional de les persones. Aquelles persones amb un nombre molt restringit de vincles significatius estan aïllades socialment. Tanmateix, aquest aïllament no té per què viure's sempre com una experiència desagradable, sinó que es pot donar des de la cerca personal, com una situació enriquidora i inspiradora.

El sentiment de soledat, en canvi, **és una experiència subjectiva**, resultat d'una avaluació de la coincidència o discrepància entre la quantitat i la qualitat de les relacions socials d'un mateix, i els estàndards personals de relacions socials que es conceben; és a dir, el que es té en realitat i el que es consideraria òptim, l'ideal. La soledat es considera una expressió negativa dels sentiments que es poden manifestar en individus de totes les edats.¹²

Les persones en situació d'aïllament social no pateixen necessàriament soledat i, objectivament, no totes les persones amb sentiment de soledat estan aïllades socialment. Algú que té una participació social activa pot sentir-se sol o sola. Dependrà de l'estàndard de relacions que consideri cadascú. Algunes persones amb un nombre petit de contactes socials poden arribar a sentir-se soles, i altres poden sentir-se suficientment integrades o incloses.

La soledat, a més, es pot distingir en dos components: **soledat emocional**, definida com l'absència d'una relació íntima (parella, o millor amic o amiga), i **soledat social**, relacionada amb l'absència d'una xarxa social àmplia i interessant o atractiva (germans, cosins, amistats, veïnat...). La soledat emocional, per exemple, apareix en la separació o mort de la parella, i es caracteritza per forts sentiments de buidor, abandonament i desamor. Per tant, només es pot resoldre en tenir noves relacions amb vincles forts. Les persones que s'han desplaçat a un nou lloc (per processos migratoris, però també per canvis de residència, etc.) sovint estan relacionades amb soledat social. Aquesta soledat social es podria resoldre amb relacions amb persones que tinguin el mateix tipus d'interessos.¹³

11. Putnam R.D. Solo en la bolera: colapso y resurgimiento de la comunidad norteamericana. Barcelona: Galaxia Gutenberg, 2002.

12. De Jong Gierveld, J., Van Tilburg, T. G., i P.A. Dykstra. “Loneliness and social isolation”. A: *Cambridge handbook of personal relationships*. Cambridge: Cambridge University Press, Cambridge, 2006. pp 485–500.

13. Weiss, R. S. *Loneliness: the experience of emotional and social isolation*. Cambridge (Estats Units): The MIT Press, 1973.

Les fonts de la soledat

14. Martínez, R. i Celdrán, M. La soledat no té edat. Explorant vivències multigeneracionals. Barcelona: Fundació Privada Amics de la Gent Gran, 2018.

15. A connected society: a strategy for tackling loneliness. London: Government UK, 2018.

Al llarg de la vida, **les persones poden sentir-se soles en diferents moments**, més o menys perllongats en el temps, vinculats normalment a circumstàncies relacionades **amb transicions vitals**. Un canvi de lloc de residència, la pèrdua sobtada d'un ésser estimat, la no acceptació entre el grup d'iguals, violències i discriminacions, són només algunes de les causes que poden desencadenar un sentiment de soledat no desitjat entre les persones que el pateixen.

Les fonts causants de la soledat canvien al llarg de la vida, tot i que algunes són comunes a totes les franges d'edat.^{14 15}

Aquestes són **les principals**:

Infància

- Falta de companys/anyes de joc
- Situacions de bullying o assetjament escolar
- Rebuig del grup d'iguals
- Poc temps compartit amb pare i mare
- Canvi de domicili
- Discriminació per situació de discapacitat
- Viure en un entorn d'abusos
- Pèrdues i dol
- Covid-19

Adolescència i Joventut

- Canvi de domicili
- Falta d'amistats íntimes
- No acceptació del grup d'iguals
- Situacions de bullying o assetjament escolar
- Falta de relacions de parella
- Pressions pròpies de l'adolescència
- Processos migratoris
- Viure en un ambient d'abusos
- Violència masclista
- Discriminació per situació de discapacitat
- Empitjorament de la salut
- Pèrdues i dol
- Covid-19

“Algunos de los factores que están asociados con el sentimiento de soledad son la discapacidad, la insatisfacción con las circunstancias de vida, el trabajo crónico y/o estrés social, pasar por eventos vitales y no sobreponerse, tales como conflictos familiares y/o maritales, divorcio, problemas mentales, [...], y ser parte de los grupos minoritarios como inmigrantes o personas con diferente orientación sexual (homosexuales, lesbianas, bisexuales), los cuales tienden a experimentar más soledad que sus pares heterosexuales y no migrantes.”

¿Qué es la soledad?

LAURA ALEJANDRA RICO URIBE

Adultesa

- Canvi de domicili
- Canvi o pèrdua de feina
- Falta de relacions d'amistat, íntimes o de parella
- Processos migratoris
- Situació d'atur cronificada
- Ser cuidador/ora d'una persona amb dependència
- Ser víctima d'una estafa
- Ser pare o mare
- Viure en situació de discapacitat
- Deixar de rebre atenció de cuidadors/ores
- Convertir-se en una persona sense sostre
- Violència masclista
- Empitjorament de la salut
- Emancipació de fills/es
- Passar a ser dependent, persona receptora de cures
- Pèrdues i dol
- Covid-19

Vellesa

- Canvi de domicili
- Pèrdua de la parella i de relacions socials significatives
- Presència de malalties mentals o limitacions físiques
- Empitjorament de la salut
- Reducció de les activitats socials
- Viure amb una discapacitat
- Deixar de rebre atenció de cuidadors/ores
- Convertir-se en una persona sense sostre
- Emancipació de fills/es
- Violència masclista
- Jubilació
- Passar a ser una persona dependent, receptora de cures
- Pèrdues i dol
- Covid-19

“La prevalencia de soledad en personas de 60 años en adelante es similar a la población general y aumenta a partir de los 75 años.

Este incremento parece más vinculado a la ocurrencia de eventos vitales negativos, con una gran incidencia con relación a la pérdida de seres queridos, sobre todo la pareja, así como una mayor probabilidad de experimentar problemas relacionados con la salud, que a la propia variable de la edad.”

La soledad y sus matices

SARA MARSILLAS, DANIEL PRIETO,
ELENA DEL BARRIO, MAYTE SANCHO

La soledat a Barcelona

Una aproximació a la soledat

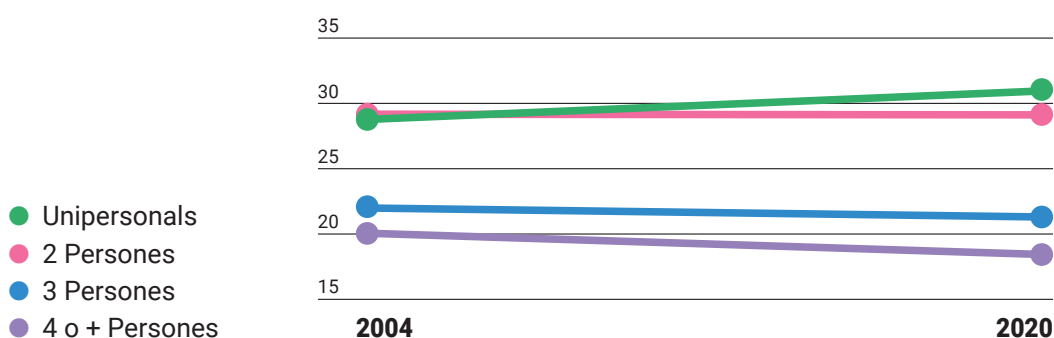
L'Enquesta Social Europea (2014) evidencia **diferències substancials entre els països europeus** respecte al nombre de persones de 15 i més anys que reconeixen sentir-se soles sovint, o molt sovint. Contràriament al que podem pensar, als països nòrdics (Dinamarca, Finlàndia i Noruega), on la freqüència de contactes socials és relativament baixa, és on trobem un menor percentatge de persones que se senten sovint soles (al voltant del 3%). A Espanya, malgrat ser un país que es caracteritza per tenir una alta freqüència de contactes socials, el 8,7% de la població de 15 i més anys se senten soles amb freqüència, situant-se per sobre de la mitjana europea (7,1%). Aquests resultats mostren que estar i sentir-se sol o sola són experiències diferents, tot i que a vegades poden convergir.

L'any **2015, la Comissió Europea** va alertar que al voltant de 30 milions de persones adultes a Europa se sentien sovint soles, i **instava a la necessitat de comprendre els diversos factors de la soledat** en totes les etapes del cicle de vida per poder alleujar-la de manera efectiva¹⁶. En base a això, des de l'**Ajuntament de Barcelona** es va iniciar una recerca entre les diferents enquestes i bases de dades disponibles per detectar indicadors sobre el sentiment de soledat a la ciutat. El **2019, quan es va iniciar el disseny de l'Estratègia municipal contra la soledat**, no hi havia enquestes explícites que mesuressin el sentiment subjectiu de soledat, com tampoc preguntes específiques en altres enquestes que englobessin totes les edats; però sí alguns indicadors que podien aproximar-nos al fenomen i que es presenten a continuació.

L'any 2020, a Barcelona hi havia 205.394 **llars unipersonals**, un 13% més de les que hi havia en 2004 (gràfic 1). La dada significa que a gairebé una de cada tres llars de la ciutat (30,9%) hi viu una sola persona: el 19% correspon a una dona i l'11,9% a un home. Les dones de 65 i més anys són el col·lectiu que més habitual viu sol: suposen el 10,3% de les llars unipersonals (gràfic 2). El 2020, 90.436 persones de 65 i més anys viuen soles a Barcelona: 68.717 són dones i 21.719, homes.

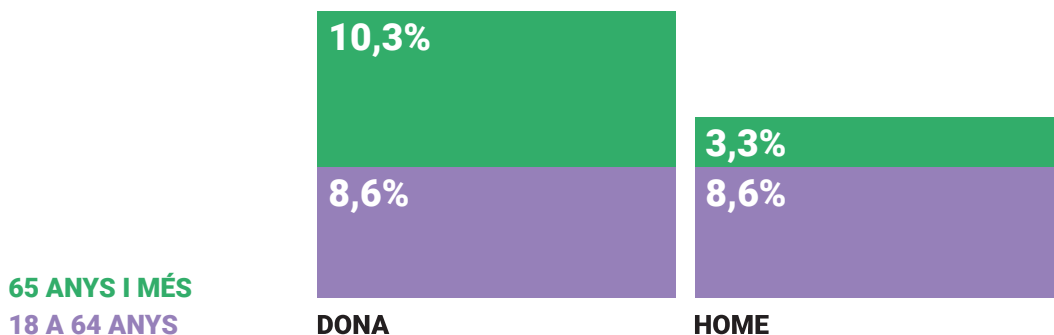
16. Loneliness – an unequally shared burden in Europe. Brusel·les: European Commission, 2018.

GRÀFIC 1
Evolució del tipus de llar segons nombre de persones
(expressat en percentatges)
Barcelona
2004-2020

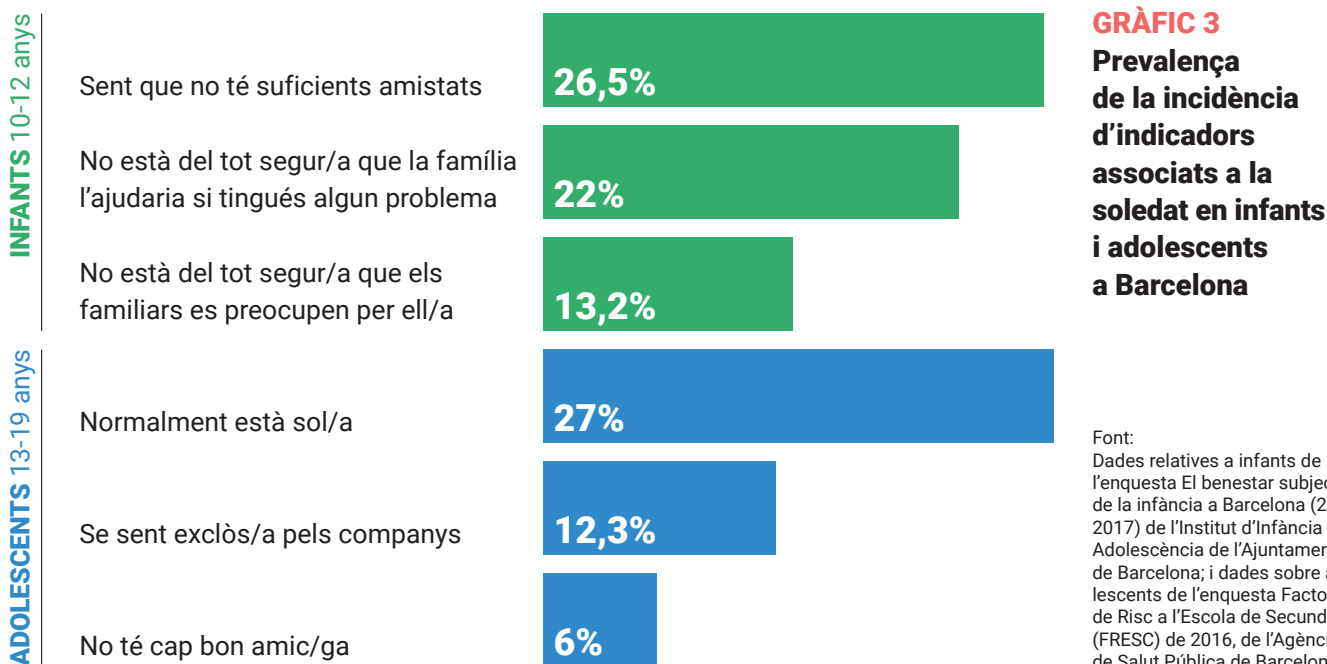
GRÀFIC 2
Perfil de les llars unipersonals
(% respecte del total de les llars a la ciutat)
Barcelona 2020

Font:
Padró Municipal d'Habitants.
Ajuntament de Barcelona.

Pel que fa als **infants**, l'enquesta *Parlen els nens i nenes: el benestar subjectiu de la infància a Barcelona* (2016-2017) assenyala que el 13,2% dels infants d'entre 10 i 12 anys no estan del tot d'acord que hi hagi algú de la família que es preocupi per ells. El 22% dels infants tampoc creuen que, en cas de tenir algun problema, la seva família els ajudaria. El 26,5% indiquen que no tenen suficients amistats (gràfic 3).

Entre la població **adolescent** de 13 a 19 anys, estudiants de Secundària, el 27% afirma que va sentir-se sol o sola de manera habitual en els sis mesos anteriors a la realització de l'enquesta *Factors de Risc a l'Escola de Secundària* (FRESC) del 2016 (gràfic 3). A més, el 6% refereix no tenir cap bona amistat, i el 12,3% s'ha sentit exclòs/a o rebutjat/da per la resta dels companys o companyes alguna vegada en el darrer any.

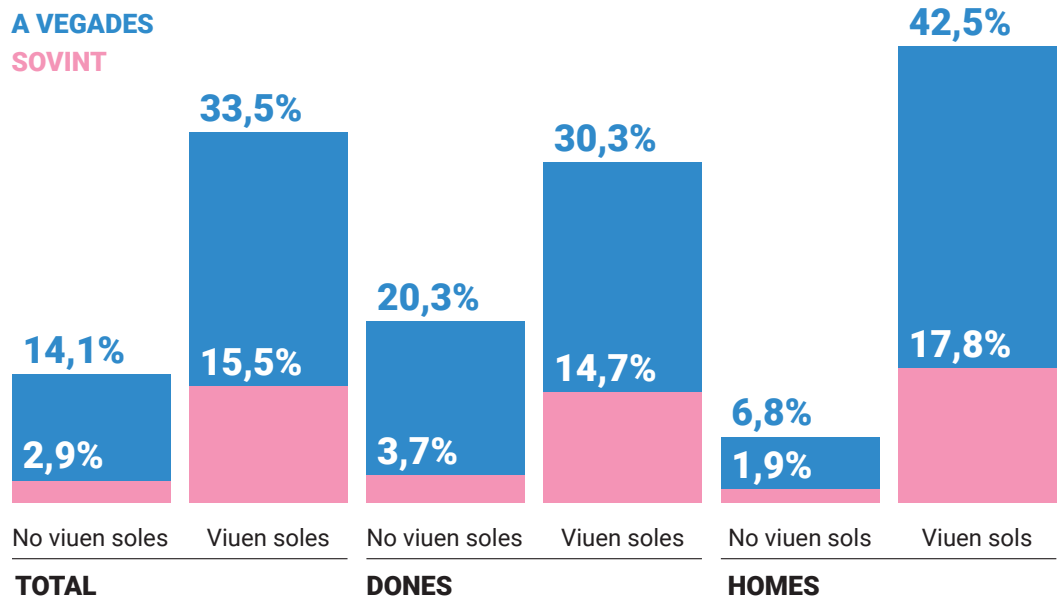

Pel que fa a les **persones grans**, segons la darrera edició de l'*Enquesta de Salut de Barcelona* (2016), el 25% de les persones de 65 i més anys han sentit falta de companyia en els darrers 12 mesos, i el 15,1% s'han sentit excloses del que passa al seu entorn alguna vegada (gràfic 4).¹⁷ Cal destacar que hi ha diferències significatives entre les persones que viuen soles i les que no, així com un clar biaix de gènere: entre les dones que viuen soles, es multiplica per quatre el sentiment habitual de falta de companyia respecte a les que viuen acompanyades (14,7% i 3,7% respectivament); en canvi, entre els homes la diferència es multiplica per nou (1,9% dels que viuen acompanyats respecte al 17,8% dels que viuen sols). De fet, els homes majors de seixanta-cinc anys que viuen sols senten major falta de companyia que les dones en la mateixa situació.

GRÀFIC 4
Persones de 65 o més anys que han sentit manca de companyia en els darrers 12 mesos

Barcelona, 2016

Font:
Enquesta de Salut de Barcelona de 2016.
Agència de Salut Pública de Barcelona.

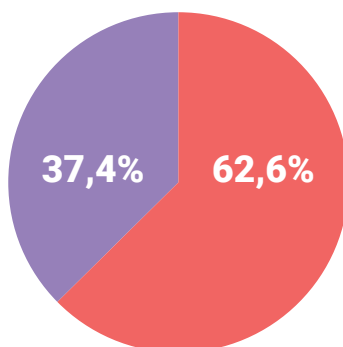
17. L'Enquesta de Salut de Barcelona, que compta amb diverses edicions (la darrera disponible en el moment de redactar el present document correspon al 2016), es realitza a persones de 16 i més anys i inclou preguntes sobre la manca de companyia i el sentiment d'exclusió; aquests són indicadors que s'utilitzen per mesurar la soledat de manera indirecta. Lamentablement, aquestes preguntes només es feien a persones de 65 i més anys, la qual cosa no permet fer l'anàlisi aplicat a les persones més joves. En les pròximes edicions de l'enquesta s'inclouran les preguntes a totes les edats.

Un dels col·lectius que poden patir un major sentiment de soledat és el de les **persones en situació de discapacitat**. Segons l'*Enquesta a persones en situació de dependència funcional* de 2018, quasi dues tercers parts (el 62,6%) s'han sentit excloses o que les faltava companyia en els dotze mesos anteriors (gràfic 5).

Mai o gairebé mai
s'ha sentit exclòs/osa
o faltat/ada
de companyia

S'ha sentit exclòs/osa
del que passa al seu
voltant o que li falta
companyia

GRÀFIC 5
Percentatge de
persones en situació
de discapacitat
(55 i més anys)
que han sentit falta
de companyia
o exclusió en els
darrers 12 mesos
Barcelona, 2018

Font: Enquesta a persones
en situació de dependència
funcional de Barcelona (2018).
Ajuntament de Barcelona.

Mesurar la soledat

Amb la posada en marxa de l'Estratègia Municipal contra la soledat, es van definir els indicadors per mesurar el sentiment de soledat entre els diferents grups d'edat de la ciutat, i així incorporar-los a les enquestes municipals.

Com definim el sentiment de soledat i l'aïllament social és important, ja que influeix en com mesurem aquests dos fenòmens. La paraula que s'utilitza —i fins i tot l'idioma— poden contenir matisos que cal tenir en compte a l'hora de mesurar.¹⁸

Per exemple, la informació per detectar l'aïllament social es pot recollir a través de diversos indicadors com poden ser la quantitat de les relacions socials, la freqüència en la participació d'activitats socials, l'estat civil, el tipus de convivència o el suport social.

D'altra banda, **per mesurar el sentiment de soledat** existeixen com a mínim **dues maneres de recollida** de la informació. Una, mitjançant la **pregunta directa** sobre la freqüència en què la persona se sent sola (la pregunta inclou la paraula "soledat"), la qual cosa permet que la persona interpreti què vol dir soledat per a si mateixa. L'altra opció són les **preguntes indirectes** sobre aspectes vinculats a la soledat, que permeten copsar amb més precisió aquelles persones que se senten soles i que, per l'estigma vinculat a la soledat, no ho expressen de manera directa.¹⁹ Per evitar el problema de manca de resposta, existeixen diverses metodologies per aproximar-se al sentiment de soledat, sense fer preguntes de manera directa. Una de les més utilitzades i validades és **l'escala de la Universitat de Califòrnia Los Angeles (UCLA)** que inclou preguntes que mesuren l'aïllament autopercebut, la vinculació social i la vinculació emocional.

Per a mesurar la soledat no desitjada a la ciutat de Barcelona, hem emprat tant les mesures directes com les indirectes, prenent com a referència l'experiència recollida al Regne Unit, que va presentar la seva estratègia contra la soledat el 2018.²⁰ D'una banda, la mesura directa l'hem obtingut a través de la pregunta "Amb quina freqüència et sents sol/a?". De l'altra, per mesurar la soledat de manera indirecta, utilitzem l'escala reduïda de la UCLA, composta per tres preguntes:

- Amb quina freqüència sents que et falta companyonia?
- Amb quina freqüència et sents exclòs/a?
- Amb quina freqüència et sents aïllat/da de la resta de persones?

18. L'anglès, per exemple, permet distingir, amb diferents termes, el malestar que provoca la soledat no desitjada del fet de gaudir de la soledat. L'escriptor i filòsof Paul Tillich va explicar-ho d'aquesta manera: "our language has wisely sensed these two sides of man's being alone. It has created the word 'loneliness' to express the pain of being alone. And it has created the word 'solitude' to express the glory of being alone" (1959, *The Eternal Now*).

19. de Jong Gierveld, J., van Tilburg, T. G., y Dykstra, P. A. "Loneliness and social isolation". A: *The Cambridge handbook of personal relationships* (pp. 485-500). Cambridge: Cambridge University Press, 2006.

20. *A connected society: a strategy for tackling loneliness*.

Aquestes **eines metodològiques s'han incorporat a diferents enquestes periòdiques que es realitzen a l'Ajuntament de Barcelona**, i permetran copsar la soledat de diversos col·lectius en diferents etapes del cicle de vida. Paral·lelament, comptarem amb altres indicadors que poden ser d'utilitat per aproximar-nos a la soledat no desitjada i a l'aïllament social.

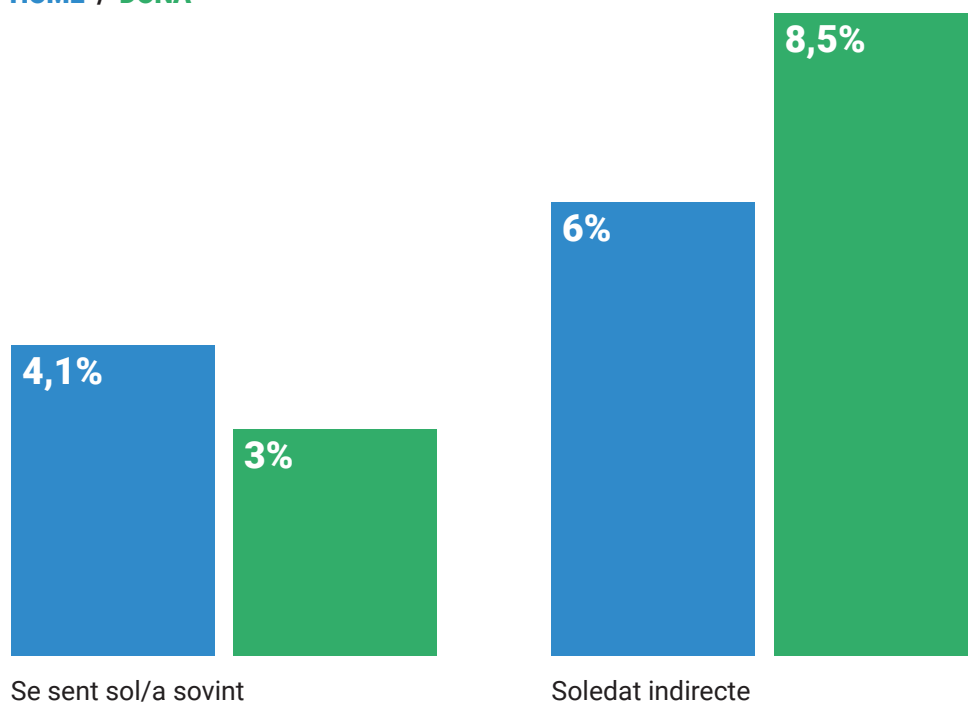
Les primeres dades de soledat a la ciutat de Barcelona

Els primers resultats dels indicadors seleccionats per mesurar la soledat (l'escala reduïda UCLA) provenen de la primera edició de l'**Enquesta Òmnibus**, realitzada el **juny del 2020**. Aquesta enquesta ha permès conèixer, per primera vegada, el sentiment de soledat entre les diferents franges d'edat a la ciutat. Els resultats mostren que el 3,5% de la població de 16 i més anys manifesta sentir-se sovint sola (indicador directe), però la xifra augmenta fins el 7,3% quan analitzem l'indicador de soledat indirecte.²¹ Recordem que mesurar la soledat de manera indirecta ens permet identificar amb més precisió aquells col·lectius que pateixen soledat no desitjada, però que, o bé per l'estigma o bé per manca de coneixement per detectar el sentiment per si mateixos, no manifesten directament que se senten sols.

En el gràfic 6 s'observa com **els homes manifesten el sentiment de soledat més que les dones, mitjançant respostes directes**; en canvi, són les dones qui més pateixen la soledat quan es mesura el sentiment de manera indirecta.

21. Per obtenir els indicadors indirectes de soledat, s'utilitzen tres preguntes: Amb quina freqüència sents que et falta companyonia? Amb quina freqüència et sents exclòs/a? Amb quina freqüència et sents aïllat/da de la resta de persones? Cada pregunta es puntuja segons tres opcions de resposta: (1) mai o gairebé mai; (2) a vegades; (3) sovint o molt sovint. A partir d'aquesta escala hem construït un indicador dicotòmic (soledat / no soledat), resultat de la suma dels tres indicadors, assignant una escala amb valors que van des de 3 (a les tres preguntes responen que mai o gairebé mai) a 9 (a les tres preguntes responen sovint o molt sovint). Els valors iguals o superiors a 6 indiquen una situació de soledat, seguint el criteri de recerques prèvies: Steptoe, A. et al. (2013). Social isolation, loneliness, and all-cause mortality in older men and women. *Proceedings of the National Academy of Sciences*, 110(15): 5797-5801.

HOME / DONA

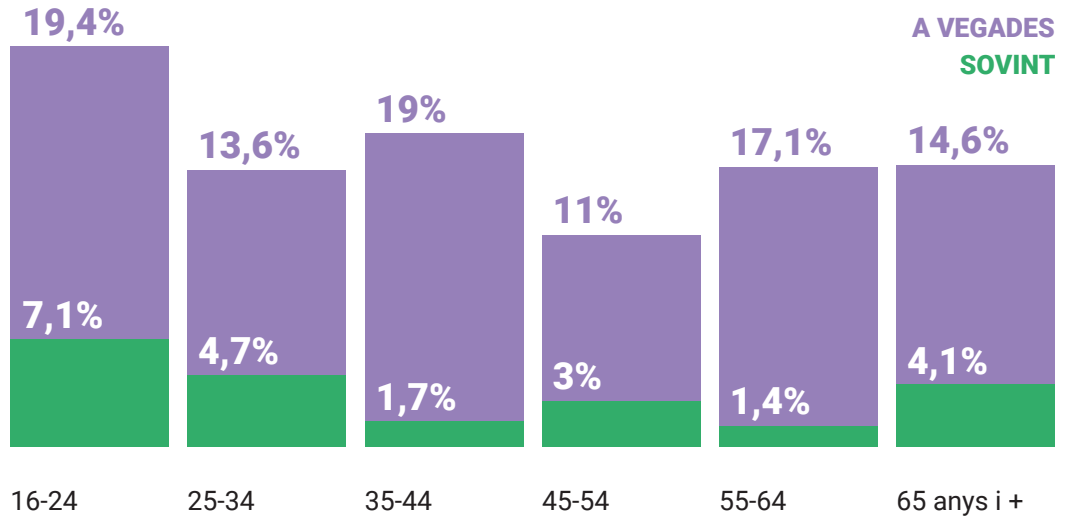

GRÀFIC 6
Percentatge de persones que manifesten sentir-se soles (resposta directa) i que pateixen soledat (resposta indirecta) segons sexe 2020

Font:
Primera edició de
l'Enquesta Òmnibus 2020,
Ajuntament de Barcelona.

Pel que fa a l'edat, les dades evidencien que són les **persones joves les que se senten soles amb més freqüència**. El 26,5% dels i les joves afirmen que se senten sols: el 19,4% d'entre ells, a vegades; el 7,1%, sovint. Aquest percentatge és superior al de les persones de 65 i més anys, amb el 18,7%: d'entre elles, 14,6% a vegades i 4,1% sovint (gràfic 7). Aquests resultats són similars als que s'han recollit a altres països, com ara el Regne Unit.

GRÀFIC 7
Persones que se senten soles alguna vegada o sovint, segons grups d'edat 2020

Font:
Primera edició de l'Enquesta
Òmnibus 2020, Ajuntament
de Barcelona.

Les dades confirmen que la soledat no és només una epidèmia que pateixen les persones grans, sinó que afecta extensament a la joventut. Per conèixer amb més profunditat la soledat entre les persones joves disposem dels resultats de ***l'Enquesta a la Joventut de Barcelona 2020 (EJOB2020)***, realitzada a joves d'entre 15 i 34 anys i on també s'han inclòs les preguntes relacionades amb el sentiment de soledat.²² Els primers resultats indiquen que, durant la joventut, algunes persones se senten més exposades a sentir-se soles, i aquest sentiment sembla lligat a la frustració i l'incompliment amb episodis vinculats a la vida adulta. L'emancipació, la seguretat econòmica i laboral i tenir una parella estable són elements que protegeixen del sentiment de soledat. **Els i les joves emancipades tenen menor probabilitat de sentir-se sols que aquells que encara conviuen amb el pare i/o la mare.** A més, les persones joves que treballen o estudien tenen una probabilitat significativament més baixa de sentir-se soles que aquelles que es troben a l'atur (gràfic 8).

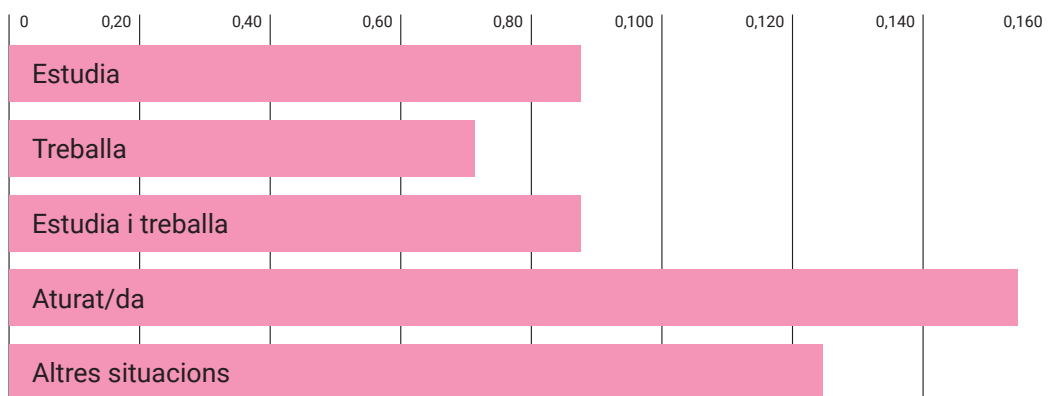
22. Enquesta a la Joventut de Barcelona 2020.

“Analitzar els joves des de la perspectiva de la soledat pot ser, de fet, una estratègia enormement útil per descobrir actuacions que millorin el que fem amb ells i elles. Perquè el que ens interessa, a més d'entendre què els fa estar o sentir-se sols, és com podem acompanyar-los per enfortir la seva capacitat de gestionar les experiències de soledat o altres dificultats en aquesta ‘època líquida’.”

**Estimar i sentir-se estimats en temps líquids.
Una mirada socioeducativa a les soledats juvenils**

PACO LÓPEZ

PROBABILITAT

GRÀFIC 8

Probabilitat de que el/la jove se senti sol/a segons la situació laboral i afectiva

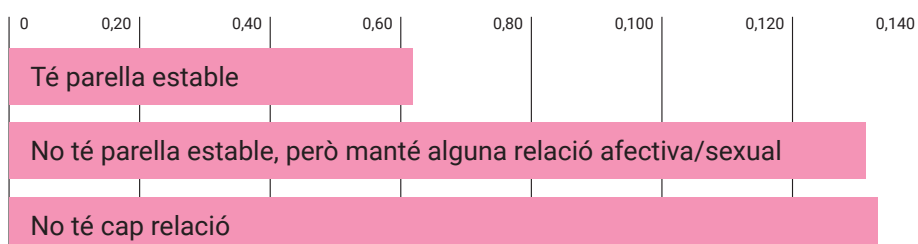
Nota 1: Soledat indirecta (escala reduïda UCLA).

Nota 2: Probabilitat calculada controlant els efectes de les variables sexe, edat, nacionalitat, renda mitjana del barri, ingressos, emancipació i situació afectiva.

Font:
Enquesta a la Joventut de Barcelona 2020.
Ajuntament de Barcelona.

Les relacions íntimes també juguen un paper rellevant tant en els processos de transició a la vida adulta com en el sentiment de soledat. Les dades de l'EJOB2020 indiquen que **la probabilitat de sentir-se sol/a augmenta considerablement (més del doble) entre els i les joves que no tenen parella o que tenen una relació no estable**, respecte als que sí que tenen parella estable.

PROBABILITAT

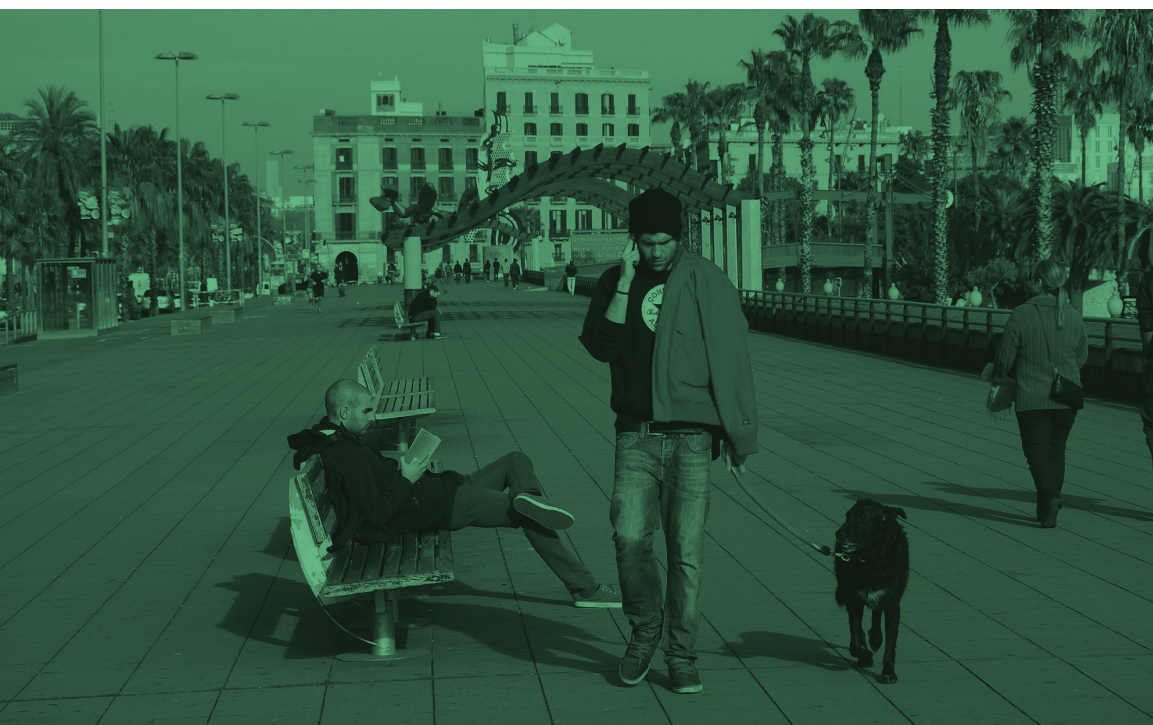
GRÀFIC 9

Probabilitat de que el/la jove se senti sol/a segons la seva situació afectiva i sexual

Nota 1: Soledat indirecta (escala reduïda UCLA).

Nota 2: Probabilitat calculada controlant els efectes de les variables sexe, edat, nacionalitat, renda mitjana del barri, situació educativa/laboral, ingressos i emancipació.

Font:
Enquesta a la Joventut de Barcelona 2020.
Ajuntament de Barcelona.

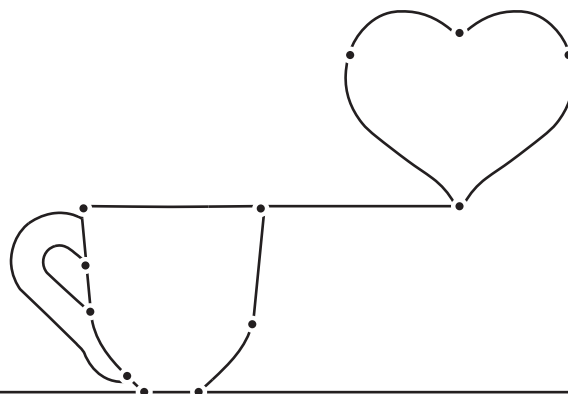
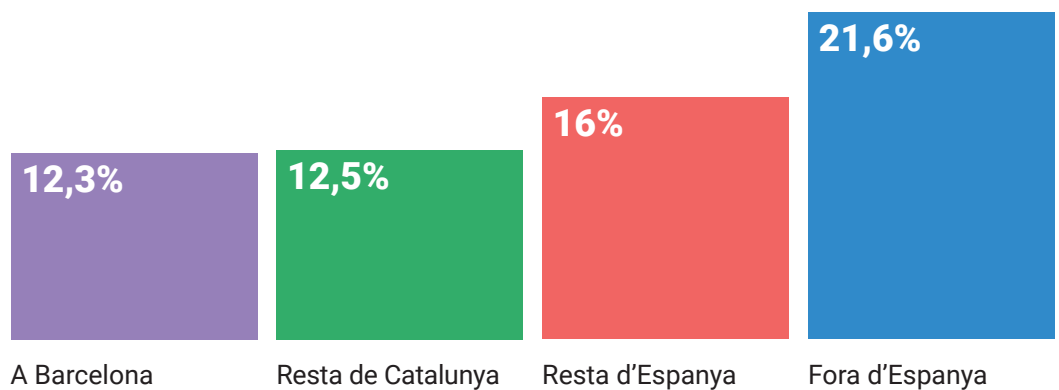

D'altra banda, l'*Enquesta de Relacions Veïnals i Convivència de l'Àrea Metropolitana de Barcelona* (ECAMB) del 2020 incorpora un indicador específic de solitud relacional, diferent de l'indicador de soledat de l'escala UCLA. L'**Índex de Solitud relacional** d'aquesta enquesta està basat en tres preguntes: 1) Habitualment té algú amb qui parlar de temes personals o del seu dia a dia? 2) Pot comptar amb els seus amics o familiars quan els necessita? 3) Sol parlar o veure's amb els seus familiars, amics o veïns? En el cas que responguin negativament a una o més de les preguntes, es considera que hi ha una situació de solitud o aïllament relacional. Es tracta doncs d'una altra metodologia per mesurar la soledat, més vinculada a la manca de relacions (resposta objectiva) que no pas a l'autopercepció del sentiment (resposta subjectiva, que recull més l'escala UCLA).

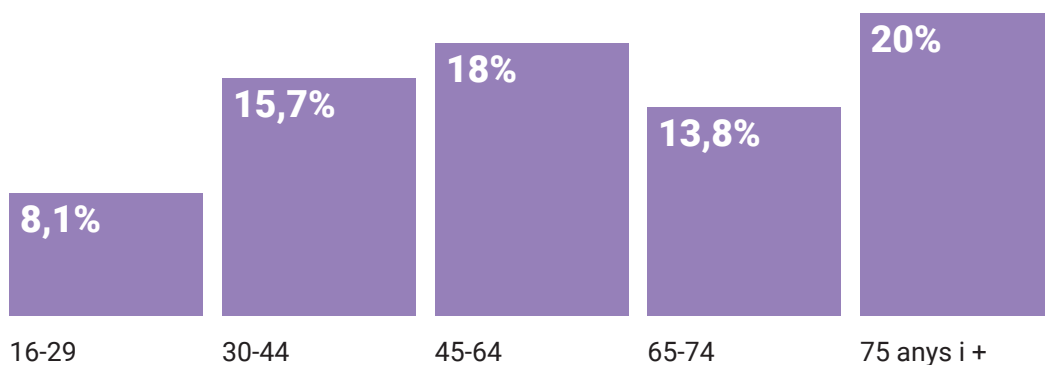
Per la realització de l'ECAMB del 2020 es van entrevistar a 5.437 persones de 16 i més anys dels 36 municipis de l'AMB, de les quals 4.043 persones són de la ciutat de Barcelona. El 10,8% de la població barcelonina afirma que no sol parlar o veure's amb familiars, amics o veïns; el 5,5% no té ningú amb qui parlar de temes personals en el seu dia a dia, i el 3,2% no pot comptar amb amics o familiars quan ho necessita. A partir d'aquests resultats es calcula que la **solitud relacional afecta a un 15,4% de les persones** entrevistades, sense diferències significatives entre homes i dones, però sí amb un major impacte per a aquelles persones nascudes a l'estranger: la pateixen una de cada cinc persones nascudes fora de l'Estat espanyol. Així, tal com s'observa en el gràfic 10, mentre la solitud relacional afecta al 12,3% de les persones nascudes a la ciutat de Barcelona, entre les persones nascudes a un altre país és del 21,6%.

GRÀFIC 10
Índex de solitud relacional segons lloc de naixement 2020

Font:
Enquesta de Relacions Veïnals i Convivència de l'Àrea Metropolitana de Barcelona (ECAMB) de 2020. Institut d'Estudis Regionals i Metropolitans de Barcelona (IERMB).

Pel que fa a l'edat, a diferència de l'indicador de soledat UCLA, que mesura el sentiment subjectiu de soledat i on les dades mostren que és la joventut qui més pateix la soledat, **la solitud relacional es materialitza més en persones grans** (gràfic 11). Aquestes dades fan palès que la naturalesa de la soledat és diferent segons l'etapa vital. La soledat dels i les joves està vinculada a experiències de frustració i incerteses en la transició cap a l'etapa adulta. Entre les persones grans, en canvi, la soledat està més vinculada a la manca de relacions socials de confiança.

GRÀFIC 11
Índex de solitud relacional segons grups d'edat 2020

Font:
Enquesta de Relacions Veïnals i Convivència de l'Àrea Metropolitana de Barcelona (ECAMB) de 2020. Institut d'Estudis Regionals i Metropolitans de Barcelona (IERMB).

Els resultats presentats posen de manifest la necessitat d'abordar la soledat de manera multidimensional detectant les causes de la soledat entre els diferents col·lectius, i aplicant les mesures més adequades en funció de les circumstàncies específiques. **No podem treballar la soledat des d'un únic abordatge, sinó que cal tenir en compte les diferents soledats**, i crear una estratègia global que tingui en compte les particularitats de cada situació.

L'impacte de la covid-19 en la soledat

Des de l'esclat de la pandèmia de la covid-19, el món ha canviat el seu funcionament. La pandèmia ha impactat sobre el sistema sanitari i l'economia, però també, i de manera molt profunda, sobre l'estructura social que ordena el comportament dels individus i les relacions que mantenen entre ells.

El període de confinament als domicilis —derivat de la covid-19— **va sumar nous tipus de soledats** als existents prèviament a la pandèmia. Les evidències assenyalen que, en general, les persones més vulnerables són les que poden patir de forma més acusada el sentiment de soledat, incrementant la situació de risc d'exclusió social en què vivien prèviament. Així, les persones que tenen una salut delicada, les persones en situació d'atur i les persones amb ingressos baixos tenen més probabilitat de patir soledat. La crisi sanitària que ha generat la pandèmia està tenint conseqüències tant econòmiques (ERTO, tancament de negocis, augment de l'atur) com socials (aïllament, dol per la pèrdua d'éssers estimats, tancament d'espais i equipaments que permetien el contacte i les relacions socials).

Tot plegat, ha suposat un **augment del sentiment de soledat entre la població**.

Passat el confinament, algunes persones hauran deixat de sentir-se soles i, a poc a poc, aniran recuperant les seves xarxes afectives i socials; d'altres, en canvi, patiran aquest sentiment durant més temps. La covid-19 i les conseqüències associades esdevenen una causa més de soledat, que ve a sumar-se a altres fonts de soledat identificades en diverses recerques: haver patit *bullying*, viure una separació o

“Fins i tot, potser, la pandèmia haurà fet visible com n'arribem a ser de vulnerables i d'interdependents, la importància de cuidar i de cuidar-nos i les injustes desigualtats que impregnen la societat.”

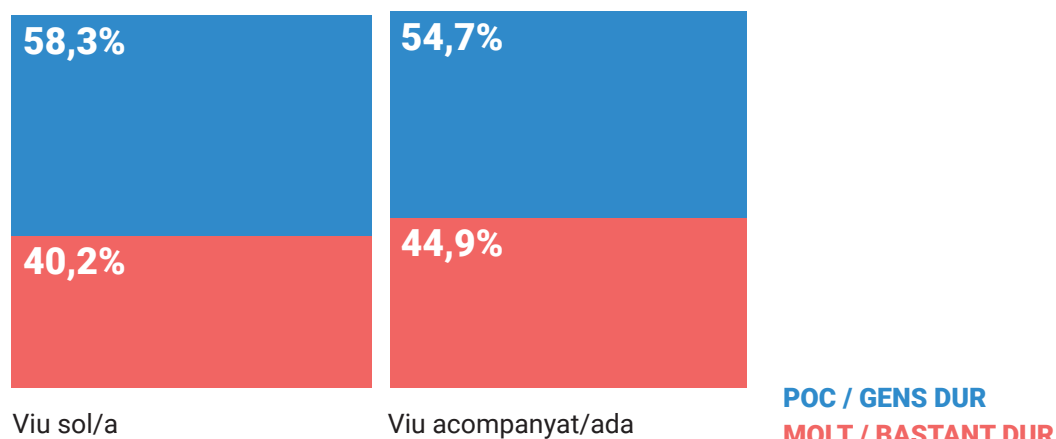
Les relacions socials: font de salut o focus de contagi?

LAURA COLL-PLANAS

GRÀFIC 12

Valoració de com les persones han viscut el confinament en funció del tipus de convivència

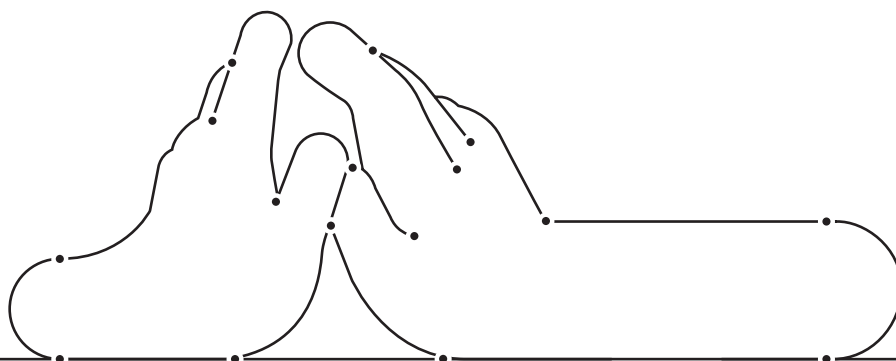

Font:
Enquesta covid-19
a Barcelona 2020.
Ajuntament de Barcelona.

un divorci, el canvi d'escola o residència, l'inici a la maternitat o paternitat, viure un procés migratori, patir una malaltia o deteriorament cognitiu, el dol per la pèrdua d'una persona estimada, etc.

Segons l'**Enquesta covid-19 a Barcelona 2020**, duta a terme entre el 6 i el 16 d'abril del 2020, el 34% de les persones entrevistades va passar el confinament en parella, el 29% va conviure amb quatre persones o més, i el 15% el va passar sol o sola. Pel que fa a l'experiència del confinament, el 40,2% de les persones que el van passar soles i el 44,9% de les que el van viure acompanyades valoraven que el confinament havia estat molt o bastant dur (gràfic 12). És a dir, **el fet de viure en una llar unipersonal no ha comportat necessàriament un patiment afegit per a les persones que viuen soles en relació a les que viuen acompanyades**; en qualsevol cas, ha estat dur.

Caldrà esperar a la recuperació total de la crisi sanitària i social que ha provocat la pandèmia per poder valorar les conseqüències de la covid-19 a llarg termini entre la població. No només pel que fa a la seva salut i condicions econòmiques i laborals, sinó també en el seu benestar emocional i social.

**“La perspectiva de gènere posa
de manifest els múltiples rostres
de la soledat causada pels treballs.
Aprofundir en les causes socials d’aquest
fenomen és imprescindible per avançar en
el disseny i la implementació de polítiques
públiques que defugin les generalitzacions i
entenguin la complexitat d’una paradoxa que
sacseja el món globalitzat alhora que
mostra les desigualtats que el travessen.”**

Quan els treballs causen soledat

SARA MORENO COLOM

A black and white photograph of two people walking away from the camera on a city street. The person on the left is an older woman with short, curly hair, wearing a checkered jacket and a dark skirt. The person on the right is younger, with long dark hair, wearing a dark vest over a light-colored shirt and dark pants. They are walking on a crosswalk with white stripes. The background shows trees, a street lamp, and parked motorcycles. The overall tone is somber and contemplative.

Per què una Estratègia municipal contra la soledat a Barcelona

La vida urbana porta moltes coses positives, com són el progrés, les relacions socials de valor, o el reforç i l'empoderament de l'individu. Alhora, pot generar també aspectes negatius, com són la manca de relacions sòlides i profundes, i la falta de confiança en els altres. **Les relacions socials són clau per al lliure exercici dels drets de ciutadania.** D'altra banda, la confiança és la base per a la construcció d'un projecte de vida en societat, així com la base per avançar en la felicitat. Jeremy Bentham (1748 - 1832), pensador

“Quan un problema es considera “social”, la col·lectivitat assumeix que cal desplegar actuacions per tal que determinades persones no pateixin, i donen suport a noves polítiques públiques per millorar la situació d'aquestes persones. Però, és clar, cal saber on són, cal fer-les visibles.”

La soledat en els infants

FERRAN CASAS

i reformador polític anglès, afirmava que la millor societat és aquella en la que els ciutadans i les ciutadanes són més feliços; per tant, **la millor política serà aquella que generi una major felicitat**, com va deixar escrit Thomas Jefferson, tercer president dels EUA, l'any 1776, en l'article 1 de la Declaració de Virgínia, que estableix el dret a la felicitat com a objectiu polític de la comunitat.

Per la seva banda, el sociòleg Zygmunt Bauman va encunyar el concepte *modernitat líquida* per definir el període en què vivim, on les realitats sòlides d'etapes anteriors (com el treball, el matrimoni i les relacions per a tota la vida), han donat pas a un món més incert, precari i provisional. En definitiva, un món líquid, inestable i volàtil.²³ El concepte líquid

també el trasllada a les relacions interpersonals. Amb la postmodernitat, hem passat de tenir relacions sòlides i perdurables²⁴ a relacions fugaces, superficials i etèries, amb un grau de compromís menor.

Les relacions líquides, juntament amb el disseny urbanístic de les grans ciutats, la **tendència de la societat cap a l'individualisme, les noves tecnologies, i les desigualtats econòmiques, culturals i socials han generat** l'aparició de diferents **soledats urbanes**. Durant molts anys, el model d'organització social ha tendit a donar resposta a la soledat des d'un punt de vista mèdic i individual, malgrat que el problema és del conjunt de la societat. Caldrà estudiar la patologització i la medicalització del fenomen de la soledat. Fins a quin punt és una patologia per la qual cal tractar a qui la pateix? Fins a quin punt és una conseqüència social del món en què vivim?²⁵ **Cal, doncs, despatologitzar la soledat i resoldre el problema de la soledat no desitjada des de les relacions socials** i des del funcionament, pròpiament, de la societat. És la societat qui té un problema i la que genera persones soles, no són les persones soles les que tenen un problema.

La ciutat de Barcelona, davant el repte que suposa la soledat, presenta l'**Estratègia municipal contra la soledat 2020-2030** per promoure les relacions sòlides i duradores, i vetllar pel benestar de tots els ciutadans i ciutadanes, en la línia dels Objectius de Desenvolupament Sostenible de l'Agenda 2030. No ens fixem en les persones que estan a gust soles i que gaudeixen de la seva soledat, sinó en aquelles a qui el sentiment de soledat les provoca malestar. **Es tracta, doncs, d'oferir recursos** a aquelles persones que estan patint una situació de soledat no desitjada de manera crònica, **però, sobretot i més important, cal enfortir els vincles socials a la ciutat per prevenir la soledat** de les persones de qualsevol edat, sexe, gènere i origen. L'Estratègia municipal contra la soledat cerca empoderar les persones, donant resposta als dèficits que pugui tenir la seva xarxa de relacions socials i familiars, de la mateixa manera que cerca aprofundir en el pacte per a la cohesió social.

23. Bauman, Zygmunt. *Modernidad líquida*. México: Fondo de cultura econòmica, 2015.

24. Cal tenir en compte que relacions "sòlides i perdurables" no és sinònim de relacions satisfactòries. Aquí només es constaten alguns elements de la naturalesa de les relacions, sense entrar a fer judicis sobre graus de satisfacció.

25. Aquest plantejament és un clar intent de cercar les causes subjacents que provoquen el sentiment negatiu de soledat. Tot sovint veiem el desenvolupament de polítiques sobre els efectes que genera la societat, i no sobre les causes. En el cas que ens ocupa, tot i prestar molta atenció als efectes de la soledat, no s'ha de perdre mai l'objectiu últim: fer un abordatge de les causes.

Missió de l'estratègia

L'Estratègia municipal contra la soledat 2020-2030 té tres grans objectius:

1.

Disposar d'una política transversal que interpel·li a tots els serveis públics en matèria de soledat.

Diferents recerques indiquen que la soledat no entén d'edat, ni de sexe, ni de gènere, ni d'origen. Les solucions, doncs, han de tenir un caràcter transversal que passin per la promoció de les relacions, la salut, el treball comunitari, la participació, i també el disseny de l'espai de la ciutat. Tot plegat fa necessària la implicació de totes les Àrees municipals, amb un ampli treball de participació i coordinació interna.

2.

Disposar d'una política de llarg recorregut que arribi a donar resposta al problema de la soledat no desitjada, com a mínim, durant els 10 anys vinents. És per aquest motiu que plantegem una estratègia en el període 2020-2030, alineat amb l'Agenda 2030 d'Objectius de Desenvolupament Sostenible (ODS), tal com s'està treballant amb altres estratègies i plans municipals (Pla d'Adolescència i Joventut, Pla d'Infància, etc.).

3.

Reflexionar i fomentar el debat públic, intel·lectual i acadèmic al voltant de la soledat. S'ha escrit molt sobre les causes individuals de la soledat, però encara ens cal conèixer la seva naturalesa com a fenomen social, per tal de sensibilitzar la ciutadania i desestigmatitzar a aquelles persones que la pateixen.

L'Estratègia contra la soledat de l'Ajuntament de Barcelona té, però, una **missió** clara:

pal·liar la soledat no desitjada en les diferents etapes del cicle de vida de la ciutadania.

Així, l'Estratègia municipal contra la soledat es defineix per **dos grans trets**:

La seva condició d'estratègia **municipal**. Això vol dir que respon a allò que podem fer com a administració local per abordar la problemàtica de la soledat a la ciutat. Tot i això, al llarg del període d'implantació s'incorporarà la "mirada de ciutat", per tal que les entitats, la ciutadania i el món acadèmic també assumeixin la seva responsabilitat i puguem arribar a consolidar un **Pacte de Ciutat contra la Soledat** que tingui l'ambició d'interpel·lar tots aquells aspectes de la vida de la ciutadania, i no només els que afectin la institució municipal.

Un calendari d'implementació, actualització i activitat de deu anys pot semblar una incongruència, tenint en compte els ràpids canvis socials, econòmics i sanitaris que estem vivint (una prova és la pandèmia de la covid-19 que enguany ha paralytitzat el món). Per això, aquesta estratègia es presenta com un full de ruta, **flexible**, que marcarà les grans línies estratègiques i d'acció per alleujar la soledat a la ciutat, però **amb possibilitat d'adaptar-la en funció dels canvis socials i noves realitats que puguin arribar**.

Reptes

Des de l'inici mateix del procés d'elaboració de l'Estratègia s'han presentat diferents reptes als quals hem volgut donar resposta. Són reptes tant d'àmbit intern (què hem de fer com a Administració), com a extern (què s'ha de fer a la nostra ciutat, als nostres barris, per aconseguir contenir la soledat):

Clarificar què volem dir quan parlem de sentiment de soledat i distingir-la del concepte d'aïllament social.

Trencar el mite que sosté que la soledat només la pateixen persones grans.

Fer una **política de prevenció, detecció i abordatge de la soledat** des de les edats més primerenques del cicle de vida.

Obtenir dades i indicadors que permetin fer una bona **diagnosi de la soledat** en totes les etapes del cicle de vida.

Treballar de forma **transversal** —implicant tota l'organització— en posar la mirada en la soledat i identificar tots els agents que intervenen en l'Estratègia.

Entendre que una estratègia contra la soledat **pot suposar la posada en marxa de nous serveis, però també la reformulació d'altres que ja existeixen.**

Fer una Estratègia prou flexible que tingui en compte tant la **persona** com el seu **entorn social** a l'hora de proposar i posar en marxa mesures per pal·liar la soledat.

Aconseguir que les persones que pateixen soledat no desitjada se sentin interpel·lades i accedeixin als programes o serveis d'alt valor en fomentar la socialització, siguin existents, nous, o reformulats.

Incentivar que altres **entitats** o institucions s'impliquin en el repte contra la soledat a la ciutat.

La ciutat com a oportunitat

La ciutat de Barcelona està ben posicionada per fer front a la soledat no desitjada per dos factors. El primer, la **distribució territorial**. Tenim una estructura de barris basats en el foment de la comunitat i la relació. El 2017 Barcelona va posar en marxa el Pla de Barris amb l'objectiu de desenvolupar plans integrals de millora i reduir les desigualtats entre territoris. L'objectiu principal del Pla de Barris és empoderar els veïns i les veïnes perquè s'organitzin i estableixin objectius i actuacions de millora de la vida col·lectiva al barri, tot impulsant les pràctiques d'innovació social i l'acció ciutadana amb un objectiu clar de millorar i enfortir el capital social dels barris. El segon factor, el **potencial dels equipaments municipals** per fomentar la socialització, sobretot, els casals de gent gran. Aquests dos punts són una gran eina per la socialització i es converteixen en una oportunitat per pal·liar la soledat.

Antecedents: no partim de zero

Quan es tracta de pal·liar la soledat, l'Ajuntament de Barcelona no parteix de zero. Programes com Radars o VinclesBCN són exemples que val la pena destacar.

VinclesBCN va néixer l'any 2014 amb l'objectiu unívoc d'alleujar la soledat de les persones grans. A mitjans del 2021, té més de 3.000 usuaris i usuàries, i és un clar exemple d'eficiència contra la soledat. L'evolució i el creixement d'aquest servei cap a la nova plataforma Vincles+ s'emmarca en l'Estratègia municipal contra la soledat, i suposarà la creació d'un *hub* de serveis en línia per a persones grans i de totes les edats, que continuarà contribuint més i millor a mitigar la soledat a Barcelona, al mateix temps que permet reduir la bretxa digital entre les persones de més edat.

Radars, per la seva banda, és un servei d'acció comunitària nascut l'any 2008 al districte de Gràcia, i ja present als deu districtes de la ciutat. També té per objectiu pal·liar els efectes de la soledat i prevenir situacions de risc entre les persones grans, treballant conjuntament amb veïns i veïnes, comerços, farmàcies, persones voluntàries, entitats i equipaments, per tal de transformar els barris en comunitats més humanes, segures, participatives i solidàries.

Sabíem que, a banda de VinclesBCN i de Radars, l'Ajuntament de Barcelona tenia altres iniciatives en marxa que contribueixen a alleujar la soledat, però no sabíem quantes. Per això, una de les primeres tasques engegades durant el procés d'elaboració de l'Estratègia ha consistit a fer un **mapeig exhaustiu dels serveis, els programes i els projectes municipals** que tenen per objectiu reduir la soledat dels ciutadans i les ciutadanes de Barcelona, de manera directa o indirecta, i que ja estan en marxa, tant en l'àmbit de ciutat com en els districtes i en els barris.

El mapa inicial de programes, serveis, projectes i accions sobre soledat s'ha realitzat mitjançant la següent metodologia:

- **Buidatge de documents** d'accés públic: mesures de govern, catàlegs de serveis, plans d'actuació, estratègies i altres documents accessibles als webs municipals. El llistat inicial incloïa accions adreçades a la ciutadania, sense comptar els equipaments; però sí que incorporava serveis o programes que ofereixen els equipaments, i que tenen relació amb el treball contra la soledat.

“Comprender el potencial efecto nocivo de la soledad no deseada en el deterioro cognitivo y la demencia puede contribuir al desarrollo de intervenciones que permitan retrasar, o quizás prevenir, la aparición de los mismos.”

Soledad no deseada y deterioro cognitivo

ELVIRA LARA PÉREZ

- **Revisió dels webs** de les gerències, els instituts i les empreses municipals i els consorcis de l'Ajuntament de Barcelona.

Després del buidatge de documents i webs, personal tècnic designat per cada gerència va realitzar la revisió del mapeig inicial, amb l'objectiu d'actualitzar el document amb totes les aportacions. A partir d'aquí, s'ha generat un resum de dades en format "fitxa", que permet conèixer les dades de cada districte en relació amb la soledat i en comparació amb les dades del conjunt de la ciutat. El mapeig resultant ens indica que l'Ajuntament de Barcelona té en marxa **268 projectes, serveis i programes** relacionats, de manera directa o indirecte, amb pal·liar la soledat. Sens dubte, una molt bona base per a la posada en marxa de l'Estratègia municipal contra la soledat.

Aquest mapeig és una foto d'un moment puntual (juliol de 2020), que ens permet saber què és el que estava fent l'Ajuntament de Barcelona fins aquell moment per prevenir o pal·liar la soledat. Som conscients de la necessitat d'actualitzar periòdicament aquest mapeig, tenint en compte els canvis que es poden produir en els diferents programes existents, o també la finalització o la creació de nous; però, sens dubte, el mapeig és una bona base per saber què és allò que estem fent com a ciutat.

Fer aquest pas previ a la posada en marxa de l'Estratègia municipal contra la soledat ha permès, d'una banda, **fer visible tot allò que ja estem fent** (que no és poc) i, d'altra banda, ens ha obligat a **posar la mirada de la soledat en allò que fem**, i veure la necessitat de remoure inèrcies quan calgui, per no repetir-nos ni esmerçar recursos innecessaris iniciant projectes que potser ja estan en marxa, en lloc de reforçar o fer un canvi de mirada.

Per dur a terme la tasca contra la soledat comptem, a més, amb la implicació d'un nombre força nodrit d'entitats de caràcter social que també treballen des de fa anys per detectar, prevenir i reduir la soledat de les persones, sobretot de les més grans. És evident que cal continuar comptant amb elles per recórrer conjuntament el camí que emprèn l'Estratègia municipal contra la soledat per esdevenir un **Pacte de ciutat contra la soledat** en els propers anys.

**"La soledat pot estar vinculada a
transicions vitals que sacsegen la nostra
vida i que ens fan replantejar qui som
i com ens relacionem amb el nostre entorn.
Des de les accions socials i psicològiques
d'intervenció hem d'incorporar
la vivència de la soledat com un eix
en l'acompanyament de les transicions
vitals, tant positives com negatives,
que tots fem en el camí."**

**Soledat, és una bona companya
de viatge en la meua vida?**

MONTSERRAT CELDRÁN

Metodologia: com hem construït l'Estratègia

Objectius metodològics

El **procés metodològic** de construcció i implantació de l'Estratègia per pal·liar la soledat és **flexible**. Això significa que, tant en l'elaboració inicial com en el seu desenvolupament durant el termini de deu anys, aniran introduint-se fórmules per incorporar noves visions, noves realitats, nous plantejaments que s'adaptin a les característiques canviants del món incert en què vivim i, sobretot, a les necessitats de les persones en funció de la diagnosi i l'avaluació de la realitat social de la ciutat.

És per això que ens hem plantejat els **objectius metodològics** següents:

1.
Tenir en compte les diferents fonts o causes de soledat en les diferents etapes vitals de les persones.	2.
Incidir sobre la persona com a individu, i també en el seu entorn social , entès com les circumstàncies que l'envolten. ²⁶	3.
Implicar tota l'organització municipal, en clau de transversalitat .
4.
Innovar respecte del que ja s'està fent.	5.
Implicar altres entitats o institucions per ajudar a entendre el problema i per formar part de la solució.	6.
Incorporar els vessants de prevenció, detecció, promoció i atenció.

²⁶. El filòsof Ortega y Gasset va escriure la seva cèlebre frase "Yo soy yo y mi circunstancia, y si no la salvo a ella no me salvo yo", entenent com a circumstància l'entorn que ens envolta, l'espai i ambient de cada moment (Ortega y Gasset, J., *Meditaciones del Quijote*, Alianza Editorial, 2014 [1914]).

"Si aceptamos que prevenir, paliar o revertir la soledad no deseada es un gran objetivo social, del calibre de los que tienen que ver con las grandes necesidades o bienes que hemos mencionado, habremos de convenir que el mal de la soledad no deseada (y el bien de la interacción) es sufrido (o disfrutado) individual y subjetivamente pero que, necesariamente, habrá de ser analizado y abordado en su dimensión colectiva y estructural."

Enfoque y abordaje de la soledad no deseada
FERNANDO FANTOVA

Mapa de les esferes i línies de treball

Per aconseguir aquests objectius s'ha treballat des de diferents esferes que conformen el que hem anomenat "**mapa de l'Estratègia** contra la soledat".

L'Estratègia municipal contra la soledat s'ha **treballat en diversos nivells** (tècnic, gerencial, polític, científic, territorial, ciutadà i d'entitats) i amb la **confluència de diferents esferes**.

ESFERA INTERNA

Aquest àmbit va ser el primer que es va activar, i correspon al treball i la participació de referents de les diferents àrees i departaments municipals per reflexionar, aportar i dissenyar l'Estratègia municipal contra la soledat. Les diferents tasques desenvolupades són:

- a. Disseny de la metodologia per crear l'Estratègia municipal contra la soledat, amb el replantejament necessari per incorporar-hi la perspectiva de la covid-19.
- b. Presentació del disseny i del procés d'elaboració de l'Estratègia al Comitè Executiu de Gerents de l'Ajuntament de Barcelona (març 2020), i també a àrees i departaments considerats clau per a l'establiment de sinergies que afavoreixen la transversalitat del projecte.
- c. Sessions de treball i de contrast amb tècnics i tècniques municipals de diferents àrees i departaments de tot l'Ajuntament.
- d. Territorialització de l'Estratègia en el moment de la planificació.
- e. Establiment de les línies estratègiques d'actuació.
- f. Inclusió de la transversalitat de gènere en tot el procés.

ESFERA DE DIAGNOSI I ANÀLISI

Paral·lelament a l'esfera interna, es va iniciar la diagnosi de la soledat a la ciutat de Barcelona. La recollida d'indicadors sobre soledat es farà periòdicament per poder mesurar l'abast del fenomen durant la vigència de l'Estratègia. Les accions desenvolupades o iniciades fins aleshores són:

- a. Detecció de fonts causants de soledat.
- b. Elaboració d'un mapeig de serveis, programes i recursos municipals per reduir la soledat que ja estan en funcionament.
- c. Incorporació d'indicadors en enquestes municipals per mesurar la soledat, de manera directa i indirecta.
- d. Diagnosi de la soledat a Barcelona amb els indicadors disponibles.
- e. Elaboració d'un mapa d'entitats socials que treballen per pal·liar la soledat a la ciutat de Barcelona (segon semestre de 2021).

ESFERA ACADÈMICA / CIENTÍFICA

Per poder reflexionar i generar coneixement amb relació a la soledat, hem buscat sinergies amb universitats i centres de recerca. L'objectiu és desenvolupar l'Estratègia fonamentada sobre evidències científiques, alhora que generar coneixement per implementar de manera idònia les polítiques, i sensibilitzar sobre el problema social de la soledat. Des d'aquesta esfera s'ha dut a terme:

- a. Creació del Consell Assessor Científic contra la Soledat (CACS).
- b. Encàrrec de producció intel·lectual i acadèmica al Consell Assessor Científic contra la Soledat, i també a altres persones expertes en diversos camps socials.
- c. Col·laboracions estables amb universitats i altres centres de recerca.

ESFERA CIUTADANA

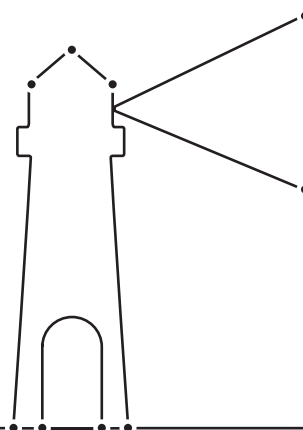
De la mateixa manera que hem recollit l'expertesa acadèmica i municipal (a través del personal tècnic), hem realitzat diverses sessions i canals de comunicació perquè les entitats i la ciutadania en general puguin aportar la seva experiència per elaborar l'Estratègia. Alhora, és imprescindible informar de tot el procés d'elaboració i actualitat de l'Estratègia com a primer pas per sensibilitzar sobre la soledat, i la creació del web ha estat un dels punts claus.

- a. Contrast de les aportacions recollides amb tots els agents implicats (àmbit ciutadà, d'entitats, tècnic i acadèmic).
- b. Preparació de la campanya de comunicació i sensibilització sobre la soledat que interpel·li a tota la ciutadania.
- c. Establiment d'aliances amb entitats i organitzacions socials, amb l'objectiu d'unir esforços contra la soledat i avançar cap a un Pacte de Ciutat contra la soledat.
- d. Disseny i posada en marxa del web "Barcelona contra la soledat".
- e. Disseny i posada en marxa del butlletí digital periòdic "Barcelona contra la soledat", vinculat al web del mateix nom.
- f. Disseny i posada en marxa de l'Observatori de la soledat de Barcelona.

ESFERA INTERNACIONAL

El fenomen de la soledat no desitjada és global i, com a tal, no podem iniciar una Estratègia a esquesnes del que s'està fent arreu del món. Per aquest motiu és important recollir les bones pràctiques internacionals que s'estan desenvolupant en altres indrets, i poder compartir les experiències pròpies i alienes per unir esforços contra la soledat.

- a. Compilació de bones pràctiques internacionals contra la soledat.
- b. Disseny del I Congrés Internacional contra la Soledat.

ESFERA INTERNA

a. Disseny de la metodologia per crear l'Estratègia municipal contra la soledat, amb la inclusió en el seu plantejament de la realitat motivada per la covid-19

Partint de la base que el disseny i la posada en marxa de l'Estratègia municipal contra la Soledat suposa una actuació municipal **transversal**, de gran envergadura i llarg recorregut, la metodologia emprada es basa en sessions de treball, cocreació, i contrast amb tècnics i tècniques municipals de diferents àrees i departaments. El treball ha tingut com a objectius:

- Revisar què s'està fent i cercar la innovació.
- Implicar a tota l'organització municipal.
- Comptar amb altres institucions i entitats per visibilitzar la situació, contribuir a desestigmatitzar la soledat, i formar part de la solució

b. Presentació del disseny i procés d'elaboració de l'Estratègia al Comitè Executiu de Gerents de l'Ajuntament de Barcelona, i també a àrees i departaments considerats clau per l'activació de sinergies que afavoreixin la transversalitat del projecte

Des que el 4 de març de 2020 es va presentar el projecte de l'Estratègia municipal contra la Soledat al Comitè Executiu de Gerents de l'Ajuntament de Barcelona, la Direcció de Serveis d'Infància, Joventut i Persones Grans, encarregada de la coordinació de l'Estratègia, ha dut a terme reunions amb àrees i departaments de totes les gerències, amb l'objectiu de concertar sinergies i establir col·laboracions des de la transversalitat i la complementarietat.

Des del març de 2020, i fins al moment de la presentació de l'Estratègia municipal contra la soledat, la Direcció de Serveis d'Infància, Joventut i Persones Grans ha mantingut trobades amb nombrosos departaments i àrees considerats clau, amb els que s'han establert sinergies i propostes de col·laboració, buscant sempre la màxima transversalitat (vegeu-ne el detall als Annexos).

Com a resultat d'aquestes trobades, s'han concretat **més de 50 projectes i accions de col·laboració que formen part del Pla d'Accions 2020-2024**, alguns dels quals ja s'han posat en marxa, paral·lelament al procés d'elaboració de l'Estratègia.

c. Sessions de treball i de contrast amb tècnics i tècniques municipals de diferents àrees i departaments de tot l'Ajuntament

Aquest **treball intern s'ha vist modificat**, tant en els terminis com en la mateixa metodologia de partida, arran de la crisi provocada **per la covid-19**.

En un inici estava previst iniciar aquestes sessions de manera presencial l'abril de 2020, però la pandèmia de la covid-19 va suposar el replantejament de les sessions, tant pel contingut com pel format. El confinament dels primers mesos de pandèmia podrien

haver agreujat el sentiment de soledat. És per aquest motiu que es va convocar una sessió de treball especial, en format telemàtic, anomenada "Sessió soledat – covid-19".

S'han fet tres sessions de treball i una sessió de contrast, que han servit per fer aportacions per alleujar la soledat des de diversos àmbits, així com per concretar, prioritzar i contrastar les mesures i accions sorgides. Els avenços i els resultats d'aquestes sessions tècniques s'han contrastat també en l'àmbit acadèmic, ciutadà, professional i d'entitats.

- 1a sessió de treball: monogràfic especial "Soledat i covid-19" (maig 2020).
- 2a sessió de treball: concreció i priorització de línies i propostes (setembre 2020).
- 3a sessió de treball: definició (octubre 2020).
- 4a sessió de treball: contrast final (gener 2021).

En aquestes sessions es van incorporar també propostes sorgides de diferents iniciatives, trobades i òrgans municipals:

- Jornada interna sobre soledat PAM 2020-2023 (novembre 2019).
- Jornada sobre soledat de la Direcció de Serveis d'Infància, Joventut i Persones Grans (gener 2020).
- Propostes ciutadanes al Pla d'Actuació Municipal (PAM) i Pla d'Actuació de Districte (PAD) (primavera 2020).
- Sessió constitutiva del Consell Assessor Científic contra la Soledat – CACS (17/07/2020).
- Propostes del Consell Assessor de la Gent Gran – CAGG (novembre 2020).
- Propostes sorgides de reunions bilaterals de la Direcció de Serveis d'Infància, Joventut i Persones Grans amb altres direccions, gerències, àrees i departaments considerats clau (març 2020 – juny 2021).

d. Territorialització de l'Estratègia en el moment de la planificació

Durant el procés d'elaboració s'ha treballat per **compartir i consensuar l'Estratègia amb el territori des del primer moment**; d'una banda, creant un grup de treball específic per sistematitzar l'aterratge de l'Estratègia als districtes i als barris; i, de l'altra, mitjançant presentacions de l'Estratègia a tots els districtes per part de la Regidoria d'Infància, Joventut, Persones Grans i Persones amb Discapacitat.

S'han fet sessions als 10 Districtes en diferents espais (Consells de Gent Gran, Consells de Barri, sessions específiques per presentar l'Estratègia, entre d'altres) amb la presència de tècnics i tècniques municipals i representants de diverses entitats. En total hi han **assistit més de 250 persones que han fet les aportacions que consideraven adients per implementar l'Estratègia municipal contra la soledat.**

e. Establiment i revisió de línies estratègiques d'actuació

Les grans línies que vertebran l'Estratègia municipal contra la soledat s'han establert a partir d'una intensa tasca de recerca d'informes i altres documents, de revisió bibliogràfica i de coneixement d'altres estratègies similars que s'han posat en marxa prèviament a Europa. En aquesta tasca de **recerca i documentació** hem comptat amb la col·laboració i les aportacions bibliogràfiques del Servei de Documentació i Accés al Coneixement (SEDAC) de l'Ajuntament de Barcelona. De la mateixa manera que al conjunt de l'Estratègia, les línies estratègiques definides inicialment estan subjectes a revisió i actualització constants, segons noves circumstàncies i necessitats que es vagin detectant.

g. Inclusió de la transversalitat de gènere en tot el procés

L'Estratègia municipal contra la soledat ha estat revisada oportunament per la Direcció de Serveis de Gènere i Polítiques del Temps, per tal d'incorporar la perspectiva de gènere al document.

ESFERA DE DIAGNOSI I ANÀLISI

Aquesta esfera comprèn les accions que ens han permès conèixer la realitat de la soledat a la ciutat i tenir-ne una primera diagnosi acurada. Aquesta anàlisi té dues vies de treball: d'una banda, l'elaboració d'un **mapeig de programes i serveis municipals** que ja estan en funcionament i que tenen un impacte directe o indirecte contra la soledat; de l'altra, la incorporació d'indicadors validats de soledat en diferents **enquestes** municipals.

a. Detecció de fonts causants de soledat

La revisió de la recerca científica internacional i nacional ens ha permès **conèixer les fonts de la soledat** i afirmar que la soledat pot afectar qualsevol persona al llarg del seu cicle de vida, sigui quin sigui el seu sexe, gènere, edat o origen. Tot i que els detonants poden variar segons es tracti d'infants, d'adolescents, de joves, de persones adultes o de persones grans i, fins i tot, depenent de les seves experiències i trajectòries vitals, trobem un seguit de causes comunes a totes les franges d'edat que poden causar soledat, com el dol per pèrdua d'éssers estimats o els processos migratoris.

b. Elaboració d'un mapeig de serveis, programes i recursos per reduir la soledat que ja estan en funcionament

En el repte contra la soledat, l'Ajuntament de Barcelona no parteix de zero, tot el contrari; des de fa anys ofereix un ampli ventall de programes i serveis municipals adreçats de manera directa o indirecta a alleujar la soledat per millorar el benestar de les persones.

En aquest sentit, s'ha dut a terme una tasca intensa i completa de **mapeig** que ens permet tenir una fotografia fidel dels programes i serveis municipals relacionats amb la soledat, i que reforcen la transversalitat de l'Estratègia municipal contra la soledat.

c. Incorporació d'indicadors en enquestes municipals per mesurar la soledat de manera directa i/o indirecta

Després de realitzar una cerca dels diferents indicadors existents per mesurar el sentiment de soledat, **s'han inclòs un seguit d'indicadors validats internacionalment en diverses enquestes municipals**, per poder obtenir dades comparables i rigoroses sobre la soledat a la ciutat de Barcelona.²⁷

L'objectiu és poder **obtenir dades comparables** per a diferents grups poblacionals, que ens permetin tenir un diagnòstic ampli i rigorós de la soledat a Barcelona al llarg del temps.

Els indicadors per mesurar el sentiment de soledat s'estan introduint a les diferents enquestes municipals: *Enquesta covid-19 a Barcelona*, *Enquesta a la Joventut*, *Enquesta de Salut*, *Òmnibus*, *Enquesta Sociodemogràfica*, *FRESC*, *Parlen els nens i les nenes 2020-2025*.

S'ha optat per aprofitar les enquestes ja existents, en comptes de dissenyar-ne una de nova i exclusiva sobre soledat, per tal d'optimitzar recursos (econòmics i humans) i aprofitar el rigor i el disseny de les enquestes ja previstes.

d. Diagnosi de la soledat a Barcelona amb els indicadors disponibles

S'ha elaborat un primer document que permet conèixer, a partir dels indicadors disponibles en el moment d'iniciar el disseny de l'Estratègia, algunes dades preliminars sobre la soledat a la ciutat. Aquesta **primera diagnosi, presentada a finals de l'octubre de 2020**, es pot consultar a la pàgina web de "Barcelona contra la soledat". Entre els objectius de l'Estratègia municipal contra la soledat també s'hi inclou l'obtenció de més dades sobre la soledat a la ciutat, i mantenir-les actualitzades de manera permanent.

e. Elaboració d'un mapeig d'entitats socials que treballen per pal·liar la soledat a la ciutat

Una de les primeres passes per aconseguir que l'Estratègia municipal contra la soledat sigui també una estratègia de ciutat consisteix en **conèixer quines entitats socials de Barcelona treballen per pal·liar la soledat**. Són moltes i amb molta trajectòria, i l'Ajuntament de Barcelona ha de treballar estretament amb elles per aconseguir els millors resultats possibles contra la soledat.

²⁷. Els indicadors s'expliquen a l'apartat "Mesurar la soledat".

ESFERA ACADÈMICA / CIENTÍFICA

a. Creació del Consell Assessor Científic contra la Soledat (CACS)

Amb l'objectiu de dotar a l'Estratègia municipal contra la soledat de rigor acadèmic i científic, s'ha creat un **Consell Assessor Científic contra la Soledat (CACS)** format per persones de l'àmbit acadèmic i científic de diferents disciplines. El CACS²⁸ té com a objectiu esdevenir un espai de debat, reflexió, assessorament i seguiment de l'Estratègia municipal contra la soledat, que garanteixi l'eficiència i el rigor.

El Consell està constituït per **persones expertes de diverses disciplines**, com ara la Psicologia, la Sociologia, la Medicina, el Treball Social, l'Urbanisme, entre d'altres, vinculades a l'**àmbit acadèmic i científic**, que permeten **abordar la temàtica de la soledat des de diverses perspectives i en totes les etapes del cicle vital**.

Les funcions principals del CACS són oferir consell expert i assessorar a l'Ajuntament de Barcelona sobre temàtiques relacionades contra la soledat; proposar actuacions, polítiques i projectes innovadors; fer seguiment de l'Estratègia municipal contra la soledat i acompanyar la seva implementació, a més de col·laborar en la divulgació científica sobre la temàtica de la soledat en l'àmbit municipal.

La primera trobada del Consell Assessor Científic contra la Soledat (CACS) es va realitzar el 17 de juliol de 2020, en un acte oficial de constitució del Consell que va combinar presència i virtualitat, adaptat a la normativa sanitària de prevenció per la covid-19. La segona trobada del CACS va tenir lloc el 26 de novembre de 2020, i va consistir en una sessió de contrast de les línies estratègiques i dels objectius de l'Estratègia.

b. Encàrrec de producció intel·lectual i acadèmica al Consell Assessor Científic contra la Soledat, i també a altres persones expertes en diversos camps socials

Els encàrrecs de producció intel·lectual i acadèmica es fan als membres del Consell Assessor Científic contra la Soledat (CACS), i també a altres experts de l'àmbit de les Humanitats i les Ciències Socials, que produeixen coneixement al voltant de la soledat des dels seus àmbits professionals i de coneixement. També es compta amb la col·laboració de l'Institut Municipal de Persones amb Discapacitat (IMPD), que investiga com afecta de manera particular la soledat a les persones en situació de discapacitat.

c. Col·laboracions estables amb universitats i altres centres de recerca

La col·laboració fluida i permanent amb el món universitari i de la recerca permet generar coneixements i plantejar reptes socials i tecnològics al voltant de la soledat. Des del primer moment, s'ha establert **contacte amb universitats i centres de recerca per impulsar la presentació de projectes** a convocatòries de finançament, tant públiques com privades, vinculades a la recerca en soledat.

²⁸ El CACS ha estat creat mitjançant la Resolució S1/D/2020-00721.

Principals col·laboracions obertes fins al moment:

Col·laboració I Premi Rector Ferratè UOC-UPC

Com pot ajudar la tecnologia a les persones que se senten soles?
1r semestre 2021

Conveni Pràctiques IDEC (UPF-BSM)

Postgrau en Gestió i Dinamització de Projectes d'Envel·liment Actiu i Saludable.
febrer-març 2021

Participació en Clínic Barcelona Summer School 2021 (Aula Clínic - Hospital Clínic)

Presentació de l'Estratègia municipal contra la soledat en la taula rodona "L'impacte de la pandèmia més enllà de l'hospital".
Juliol 2021

Impuls de treballs de recerca

UdG (Grup Liberi)

Guia per a la prevenció, detecció i acompanyament d'adolescents i joves en situacions de soledat.
Setembre 2020-Març 2021

UAB (Fundació Salut i Envel·liment)

Bases pel compromís dels casals i espais de persones grans municipals en la lluita contra la soledat.
Desembre 2020

UOC (Càtedra per a l'autonomia personal i la salut digital UOC-COCEMEFE)

Guia "Com fer front a la soledat quan s'està en situació de discapacitat", i articles acadèmics i divulgatius al voltant de l'aïllament i la soledat específics en matèria de discapacitat.
2020-2021

ESFERA CIUTADANA

a. Contrast de les aportacions recollides amb tots els agents implicats (àmbit ciutadà, d'entitats, tècnic i acadèmic)

El resultat de les aportacions recollides arran de les sessions de treball amb personal tècnic, la primera trobada del CACS i d'altres sessions internes de treball, s'ha contrastat i validat en compartir-lo amb diferents agents de diversos àmbits: l'acadèmic, mitjançant la validació del Consell Assessor Científic contra la Soledat (CACS); l'associatiu, comptant amb les aportacions de les entitats vinculades al Consell Assessor de la Gent Gran (CAGG) i al Consell Municipal de Benestar Social (CMBS), a més de la Xarxa de Drets dels Infants i del Consell de la Joventut de Barcelona (CJB); i el ciutadà, a partir del contrast amb habitants de la ciutat, tant si són persones usuàries dels serveis municipals com si no en són. **Les sessions de contrast han permès validar les Línies Estratègiques i els Objectius que guien l'Estratègia municipal contra la soledat.**

Resum de les sessions de contrast i participació

El contrast i l'anàlisi amb la ciutadania també s'ha dut a terme mitjançant la plataforma DECIDIM.BARCELONA, en marxa durant els mesos de desembre del 2020 i gener de 2021.

A continuació, una síntesi de les aportacions realitzades a la Plataforma Decidim:

- **195 propostes: 187 a través de 60 respostes a l'Enquesta i 8 directament a través de l'apartat "Propostes".**
- **35 suports a les propostes publicades, repartits entre 17 propostes.**
- **14 adhesions a les propostes publicades, repartides entre 8 propostes.**
- **12 comentaris a les propostes per part de la ciutadania.**

Pel que fa al conjunt de les **aportacions**, s'han tingut en compte un total de **154, el 89% del total**. Si s'analitza la justificació del total de respostes positives, s'observa que el 53,9% afirmen que l'acció proposada ja s'està realitzant; el 23,4%, que es tindrà en compte com a aportació dins de les accions establertes a l'Estratègia, i el 22,7%, que es tindrà en compte com a reflexió dins de l'enfocament, línies i/o objectius de l'Estratègia.

En relació a les **aportacions no acceptades, representen l'11% del total**. El 42,1% de les respostes negatives tenen a veure amb propostes que no queden prou clares o entenedores; en el cas de 31,6%, el motiu és que l'aportació no és competència de l'Estratègia municipal contra la soledat. Un 10,5% de les respostes negatives assenyalen que les aportacions impliquen modificació de la normativa o són contràries a la normativa, programes o plans; Els altres motius al·legats són els següents: no són competència municipal (5,3%); no estan alineades amb l'Estratègia municipal contra la soledat (5,3%) i, per últim, són tècnica o pressupostàriament inviables (5,3%).

b. Preparació campanya de comunicació i sensibilització sobre la soledat que interpel·la a tota la ciutadania

En col·laboració amb el Departament de Comunicació, s'està treballant una **campanya de comunicació per desestigmatitzar i sensibilitzar sobre la soledat** a la ciutadania. L'objectiu és, d'una banda, trencar el mite vigent de què la soledat només la pateixen les persones grans (qualsevol persona pot arribar a sentir-se sola), i, d'altra, interpel·lar a tota la ciutadania perquè qualsevol persona esdevingui aliada en el desafiament contra la soledat a la ciutat.

c. Establiment d'aliances amb entitats i organitzacions socials, amb l'objectiu d'unir esforços contra la soledat i avançar cap a un Pacte de Ciutat contra la soledat

A més a més de mantenir reunions amb referents de diverses àrees, direccions i departaments de l'Ajuntament, també **s'han iniciat trobades amb algunes de les entitats** del Tercer Sector i que vertebrin la vida associativa a la ciutat, amb la finalitat de cercar complicitats i aliances per alleugerar la soledat. Les trobades i col·laboracions amb entitats continuaran i s'intensificaran al llarg del període d'aplicació de l'Estratègia, en coherència **amb la voluntat que esdevingui un Pacte de ciutat contra la soledat**.

Igualment, la col·laboració amb altres administracions també ha de suposar un pilar important al llarg de tota la trajectòria de l'Estratègia, per tal d'aconseguir la màxima unitat d'acció contra la soledat en l'àmbit local, nacional i internacional.

d. Disseny i posada en marxa del web "Barcelona contra la soledat"

Des de l'octubre de 2020 està en funcionament el microsite dins del web de Drets Socials **"Barcelona contra la Soledat"**. En aquesta pàgina web s'hi inclou informació sobre serveis i programes municipals per alleujar la soledat i sobre la mateixa Estratègia municipal contra la soledat. També inclou l'Observatori de la Soledat de Barcelona, que recull dades actualitzades sobre la soledat a Barcelona, recerques d'àmbit local i internacional, a més d'altres materials d'interès per a professionals i per a tota la ciutadania.

e. Disseny i posada en marxa del butlletí digital periòdic "Barcelona contra la soledat", vinculat al web del mateix nom

El **butlletí digital "Barcelona contra la soledat"**, engegat el març de 2021, és el vehicle de divulgació i comunicació de l'Estratègia municipal contra la soledat. Amb continguts concisos i variats, vinculats al web barcelona.cat/soledat, el butlletí vol fomentar el coneixement i la participació. Els continguts combinen la informació, la divulgació i el servei al voltant de com prevenir i atendre la soledat.

f. Disseny i posada en marxa de l'Observatori de la soledat de Barcelona

L'Observatori de la soledat de Barcelona recull **dades actualitzades sobre la soledat a Barcelona**, recerques d'àmbit local i internacional, a més d'altres materials d'interès per a professionals i per a tota la ciutadania.

ESFERA INTERNACIONAL

a. Compilació de bones pràctiques internacionals contra la soledat

Som conscients de la importància del que passa fora de la ciutat i, arran del coneixement i l'aprenentatge d'altres experiències, s'ha elaborat un **recull de bones pràctiques nacionals i internacionals** per entendre millor el fenomen de la soledat. Aquesta compilació s'actualitza regularment i està recollida al web "Barcelona contra la soledat".

b. Disseny del I Congrés Internacional contra la Soledat

A hores d'ara, s'està treballant per poder celebrar a Barcelona el I Congrés Internacional contra la Soledat. És una de les principals accions d'internacionalització incloses en el Pla d'Accions 2020-2024 de l'Estratègia municipal contra la soledat.

"Hi ha certa soledat i buidor associada
a un ús intensiu de les xarxes, ahora que
poden ser espais per donar i rebre suport mutu.

Per descomptat estan sorgint
aplicacions i altres iniciatives digitals per tal de
detectar situacions de soledat online en joves.

Poden ser eines complementàries
molt útils, especialment per la quantitat
d'informació personal que acostumen
a publicar-hi. No obstant això, com en
qualsevol altre àmbit del creixement i la criança,
comptar amb un entorn de confiança i referents
adults que acompanyin serà clau."

Soledat juvenil en temps hiperconnectats

LILIANA ARROYO MOLINER

Línies estratègiques i objectius

El procés de treball en xarxa ha tingut com a resultat 4 Línies Estratègiques i 25 Objectius, que conformen l'estructura de l'Estratègia municipal contra la soledat 2020-2030.

LÍNIES ESTRATÈGIQUES

Les 4 grans línies estratègiques que vertebran l'Estratègia municipal contra la soledat 2020-2030 són:

1. Sensibilitzar i generar coneixement sobre l'impacte de la soledat en la ciutat i en el benestar de les persones que l'habiten.

2. Desplegar recursos i serveis per prevenir, detectar i atendre les situacions de soledat.

3. Reestructurar la ciutat i els seus àmbits en espais comunitaris per afrontar les situacions de soledat.

4. Adaptar el funcionament de l'organització municipal als nous reptes que planteja la soledat.

OBJECTIUS

Els 25 Objectius derivats de les Línies Estratègiques de l'Estratègia municipal contra la soledat 2020-2030 són:

1. Sensibilitzar i generar coneixement sobre l'impacte de la soledat en la ciutat i en el benestar de les persones que l'habiten.

1.1 Impulsar campanyes i accions de comunicació amb l'objectiu de prevenir, desestigmatitzar i conscienciar sobre el problema de la soledat.

1.2 Fer difusió dels serveis disponibles per promocionar la cura emocional, prevenir i atendre situacions de soledat des de l'Ajuntament i des de les entitats socials, per tal que la informació arribi a tota la ciutadania.

1.3 Desplegar mecanismes per contribuir a la presa de decisions de les polítiques locals sobre el fenomen de la soledat.

2. Desplegar recursos i serveis per prevenir, detectar i atendre les situacions de soledat.

Objectius relacionats amb serveis preventius que fomentin la generació de vincles i relacions satisfactòries.

2.1 Impulsar mesures per a facilitar l'accés a activitats d'educació, cultura i lleure.

2.2 Potenciar els recursos i l'accés a coneixements i capacitats per reduir la bretxa digital, especialment dirigits a les persones grans i als col·lectius vulnerables.

2.3 Facilitar la relació presencial entre persones i entre generacions.

2.4 Desenvolupar una oferta d'eines d'ús personal per abordar el malestar emocional que pot causar la soledat, amb atenció especial als moments de transició vital.

Objectius relacionats amb els instruments per a la detecció de persones en situació de soledat.

2.5 Dotar d'eines als i les professionals que estan en contacte amb les persones per detectar, prevenir i intervenir en casos de soledat, especialment pel que fa a la intervenció en escenaris de transició vital que impliquen un major nivell de risc.

2.6 Potenciar xarxes de referents professionals i comunitaris per a la prevenció i detecció de situacions de soledat.

Objectius relacionats amb els serveis d'acompanyament i seguiment de persones en situació de soledat.

2.7 Reforçar l'oferta de serveis i programes existents que pal·lien la soledat en tots els cicles de vida.

2.8 Impulsar noves accions i serveis per pal·liar la soledat, especialment en els moments de transició vital i pels col·lectius que més la pateixen.

2.9 Impulsar mesures per tenir cura de les persones cuidadores.

2.10 Desenvolupar una oferta tecnològica (robòtica, apps...) que contribueixi a afrontar les situacions de soledat en tots els cicles de vida.

2.11 Engegar un programa al voltant dels animals de companyia com a recurs contra la soledat, per a totes les edats.

El Pla d'Accions 2020-2024 s'ha elaborat segons les línies estratègiques i els objectius, a partir de les necessitats detectades i de les primeres col·laboracions operatives amb les diferents àrees, departaments i serveis clau, tasca que s'ha traduït en diferents projectes durant els darrers mesos del 2020 i els primers del 2021.

3. Reestructurar la ciutat i els seus àmbits en espais comunitaris per abordar les situacions de soledat.

3.1 Transformar i naturalitzar l'espai públic per tal de recuperar espais de trobada i convivència entre la ciutadania i reduir la soledat.

3.2 Fer la ciutat accessible des del punt de vista físic i comunicatiu per fomentar la connexió i la cohesió social.

3.3 Reforçar l'acció de les xarxes de cures en la detecció i la reducció de la soledat, contribuint a reforçar el desplegament dels territoris de cures.

3.4 Promoure noves formes de compartir habitatge alternatives a les actuals, per fer front a les situacions de soledat.

3.5 Potenciar el paper dels equipaments de proximitat com a espais relacionals, inclusivament, de suport emocional i cura, incorporant la perspectiva de la soledat.

3.6 Reforçar els serveis de suport grupal i d'ajuda mútua, i aquelles actuacions que potenciïn les relacions i l'intercanvi en l'àmbit comunitari.

4. Adaptar el funcionament de l'organització municipal als nous reptes que planteja la soledat.

Objectius relacionats amb la cura del personal municipal.

4.1 Detectar i impulsar mesures contra la soledat de les persones treballadores municipals.

4.2 Establir mecanismes de resiliència organitzativa per fer front a situacions imprevistes que puguin afectar la soledat del personal municipal.

Objectius relacionats amb el treball del personal municipal en vinculació amb la ciutadania.

4.3 Revisar els serveis i programes en marxa per incorporar la perspectiva contra la soledat.

4.4 Dotar d'eines metodològiques i recursos de coneixement als i les professionals municipals, per a integrar la perspectiva de la soledat en els seus àmbits de responsabilitat.

4.5 Establir mecanismes de coordinació i de treball transversal entre àmbits i professionals municipals per abordar conjuntament la complexitat de la soledat.

**Com
ho farem?**

Calendari

L'Estratègia municipal contra la soledat 2020-2030 es planteja com una actuació transversal, integral i a llarg termini, amb un **horitzó de 10 anys** que permet, no només dissenyar polítiques per pal·liar la soledat sinó també aplicar-les, avaluar-les i esmenar-les pel camí, en cas necessari. Suposa, doncs, una aposta clara per fer front de manera eficient a la soledat, entesa com una de les anomenades epidèmies del segle XXI, en línia amb les estratègies i polítiques d'altres governs i administracions locals d'arreu del món.

El darrer trimestre de 2019, l'any 2020 i el primer semestre de 2021 han estat dedicats a la construcció de l'Estratègia, de manera transversal i participada, tant interna com externament, amb la complicitat de les entitats i la ciutadania de Barcelona. Simultàniament —i això ha estat una aportació innovadora— s'ha començat a treballar per crear sinergies i engegar projectes específics que ja formen part del Pla d'Accions 2020-2024 de l'Estratègia municipal contra la soledat.

Durant el període de construcció de l'Estratègia, l'octubre de 2020 es va presentar la **Mesura de govern per a l'elaboració de l'Estratègia municipal contra la soledat**, que posava les bases del procés d'elaboració i marcava les línies de treball en marxa, amb la fita de presentar l'Estratègia l'any 2021.

A partir de l'aprovació política del document (juliol 2021) s'inicien dues línies de treball: una ens duu cap a la concreció de l'Estratègia en forma de **plans d'accions** que es desprenen de les línies estratègiques i els objectius; l'altra línia de treball se centra en ampliar l'Estratègia municipal per convertir-la en un **Pacte de ciutat contra la soledat**, a partir del treball conjunt amb la ciutadania i les entitats socials que treballen des de fa temps per pal·liar la soledat a Barcelona.

El calendari 2020-2030 planteja diverses fites importants:

Redacció i presentació de plans d'accions:

- Pla d'Accions 2020-2024 (2021)
- Pla d'Accions 2025-2030 (2025)

Seguiment i avaluació:

- Seguiment Pla d'Accions 2020-2024 (2023)
- Avaluació Pla d'Accions 2020-2024 (2025)
- Seguiment Pla d'Accions 2025-2030 (2028)
- Avaluació Pla d'Accions 2025-2030 (2030)
- Avaluació final (2030)

- Territorialització
- Model de governança
- Elaboració sistema avaluació
- Validació interna Estratègia
- Impuls projectes

GENER - MAIG

- Aprovació política Estratègia
- Presentació pública

JUNY - JULIOL

CALENDARI 2021

MAIG - JUNY

- Presentació
Comité
executiu

JULIOL

- Proposta de
Pla Accions
2020-2024

SETEMBRE

- Cap a un Pacte
de ciutat

- Mesura Govern
- Procés elaboració
Estratègia

2020

- Seguiment
Estratègia

2023

- Seguiment
Estratègia

2028

**2020
2030**

2021

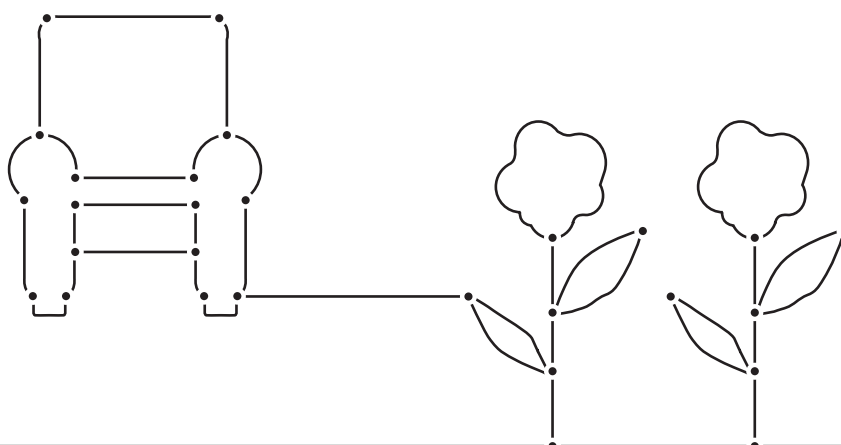
- Presentació
Estratègia 2020-2030
- Pla d'Accions
2020-2024

2025

- Seguiment Pla
d'Accions 2020-2024
- Avaluació intermèdia
- Pla d'Accions
2025-2030

2030

- Seguiment
Pla d'Accions
2025-2030
- Avaluació final
Estratègia

Governança

La transversalitat amb què s'ha construït l'Estratègia, sumada al repte de convertir-la en un Pacte de ciutat, comporta necessàriament un **sistema de governança** que ha d'impli-car –de manera eficient i harmoniosa– els diferents àmbits que, de manera combinada, l'han de tirar endavant: **l'àmbit polític, tècnic, acadèmic, associatiu i ciutadà**. Cada àmbit té una representació diferenciada en els òrgans de governança previstos, i tots confluei-xen en la Taula de Soledat.

Pel que fa a l'àmbit tècnic, les funcions de governança han d'incorporar en tot mo-ment la **visió transversal**, des de les diferents àrees municipals; i amb la **visió territorial**, centrada en els districtes i els barris.

Així, la governança de l'Estratègia municipal contra la soledat es planteja mitjançant dos òrgans principals que han d'actuar de manera complementària, d'acord amb el calen-dari 2020-2030 de l'Estratègia: la **Taula de Soledat** i la **Comissió de Soledat**, que tindran funcions diferenciades.

1. TAULA DE SOLEDAT

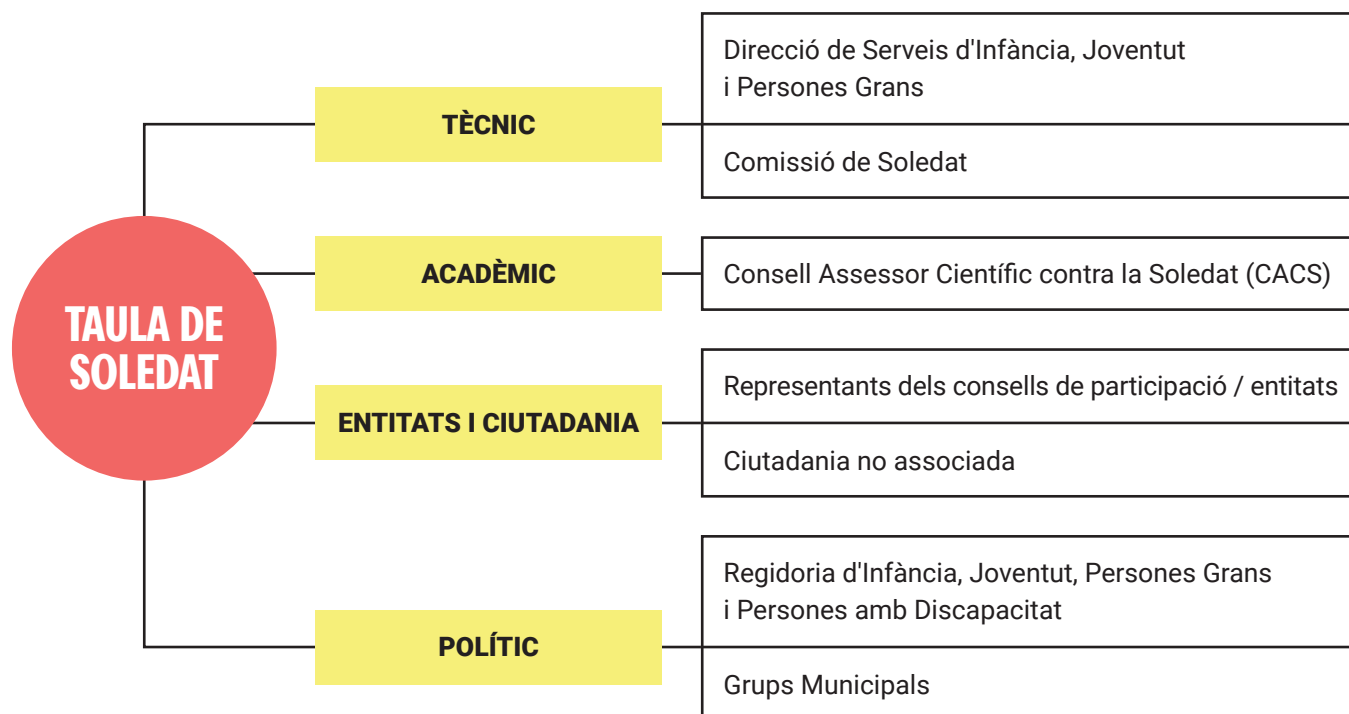
- Plenària
- Amb participació política
- Funció de seguiment i informació
- Periodicitat bianual (2021, 2023, 2025, 2028, 2030).

2. COMISSIÓ DE SOLEDAT

- Amb representants dels diferents grups de treball
- Funció de treball
- Periodicitat anual
- Variable segons projectes en marxa.

El Consell Assessor Científic contra la Soledat (CACS) ha de tenir un paper essencial en la governança. A més de participar en la Taula de Soledat, també és un òrgan fonamental d'acompanyament i assessorament al llarg del desenvolupament i la implementació de l'Estratègia municipal contra la soledat.

En paral·lel, es mantenen els grups de treball com a fórmula per continuar posant en marxa i desenvolupant projectes en el marc de l'Estratègia municipal contra la soledat.

Territorialització

Un dels aspectes bàsics en la prevenció de la soledat és la promoció de les relacions socials, que augmentin el sentiment de pertinença i d'identitat de la persona. Per al desenvolupament de les relacions socials a la ciutat és indispensable **aterrar la mirada als diferents barris, que és on principalment es generen els vincles socials**. Per aquest motiu, l'Estratègia municipal contra la soledat incorpora necessàriament una visió territorialitzada de la ciutat, atenint-nos als diferents perfils i necessitats de cadascun dels districtes i, fins i tot, dels barris.

Per aconseguir-ho, s'ha creat un **grup de treball**, amb la implicació directa de la Gerència de Coordinació Territorial i de Proximitat, i integrat per responsables i coordinadores de diversos districtes, amb els que treballem des de l'inici la implantació i l'adequació de l'Estratègia municipal contra la soledat als diferents territoris de la ciutat. Es tracta de tenir en compte la visió dels districtes per incorporar-la a l'Estratègia des de bon començament.

A partir de la constatació de què l'Estratègia municipal contra la soledat és prou àmplia i flexible per ajustar-se al territori, la següent etapa/acció consisteix en la concreció dels objectius, d'acord amb les característiques i necessitats dels barris.

La territorialització de l'Estratègia municipal contra la soledat s'ha treballat a partir de tres eixos d'accions:

1.

Elaboració d' informes quantitius i qualitius de cada territori a partir del mapa de programes i serveis municipals contra la soledat i de les dades de l'enquesta Òmnibus, de 2020. Aquesta tasca ha permès revisar quins són els serveis i programes que ja s'estan desenvolupant als districtes i que, tan directament o indirecta, tenen per objecte alleujar la soledat. En aquest sentit, s'ha elaborat una infografia per a cada districte que aporta dades i consideracions per revisar allò que ja s'està fent, i també per posar en marxa i desenvolupar, si cal, nous plans d'accions contra la soledat des del territori.

2.

Creació d'un grup de treball amb representants dels districtes i del Pla de Barris, per revisar les línies estratègiques i els objectius de l'Estratègia municipal contra la soledat, abans de sotmetre-la a aprovació. Per tant, s'ha tingut en compte la necessària participació dels districtes des del moment mateix de la planificació de l'Estratègia. El treball de contrast amb el territori ha tingut per objectiu identificar mancances o recollir consideracions de contingut i aplicabilitat que calia incorporar a l'Estratègia abans que s'aprovés definitivament.

3.

Presentacions territorials de l'Estratègia a diferents òrgans de Districte. Abans de la presentació pública de l'Estratègia municipal contra la soledat, s'han fet presentacions en diferents òrgans de representació (Consells de Barri, Consells de Gent Gran, Consells de Persones en situació de Discapacitat, grups de treball d'envelliment actiu, gerències i direccions, grups de representació veïnal...) de tots els districtes de la ciutat, amb una participació de més de 250 persones.

Avaluació: sistema d'indicadors

Definir els indicadors d'avaluació de l'Estratègia municipal contra la soledat és també una de les tasques importants que cal preveure des del mateix procés d'elaboració, abans de la implantació de l'Estratègia, i al llarg del seu recorregut temporal.

Partint de la matriu de la Teoria del Canvi, el **sistema d'indicadors d'avaluació** permetrà identificar, establir i avaluar l'Estratègia en el seu conjunt, sigui de manera global o en relació amb objectius concrets:

Indicadors de procés

Valorar fins a quin punt l'Estratègia està avançant de manera adequada per a l'assoliment dels objectius.

- **Indicadors d'experiències singulars**
- **Identificació de processos clau d'èxit**
- **Identificació d'àrees prioritàries d'actuació.**

Indicadors de productes

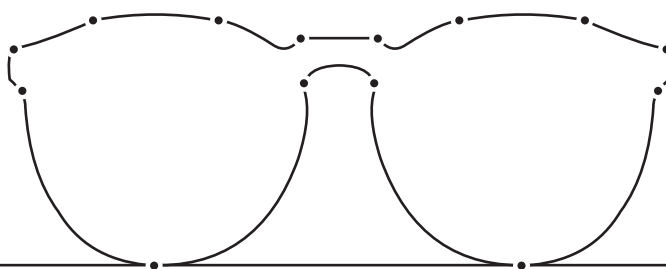
Assoliments de l'Estratègia en la globalitat de l'Administració i possibilitat de segmentació de dades per tipologia de serveis i àrees d'intervenció.

- **Identificació d'allò que aconsegueix l'estratègia.**

Indicadors d'impacte

Identificar l'impacte de l'Estratègia en la problemàtica per a la qual s'ha creat.

- **Identificació d'allò que l'Estratègia transforma: Pal·liar la soledat a la ciutat de Barcelona.**

HIPÒTESI

1. Sensibilitzar i generar coneixement sobre l'impacte de la soledat en la ciutat i en el benestar de les persones que l'habiten.

Si coneixem i visibilitzem la problemàtica ...

2. Desplegar recursos i serveis per prevenir, detectar i atendre les situacions de soledat.

Si aconseguim detectar riscos i situacions, i fomentar els vincles i les relacions satisfactòries ...

3. Reestructurar la ciutat i els seus àmbits en espais comunitaris per afrontar les situacions de soledat.

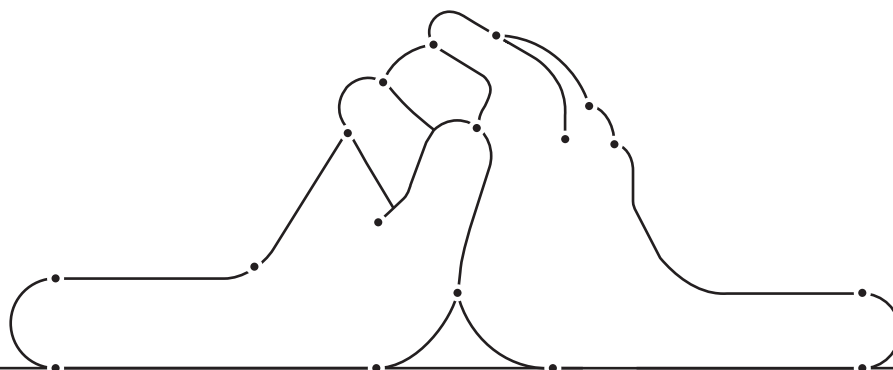
Si generem espais comunitaris que fomentin la connexió i cohesió entre les persones ...

... llavors reduïrem la soledat a la ciutat de Barcelona

IMPACTE ESPERAT

4. Adaptar el funcionament de l'organització municipal als nous reptes que planteja la soledat.

Si l'organització estableix mecanismes interns de detecció de situacions entre les professionals, i incorpora la perspectiva sobre soledat als serveis i programes ...

Pressupost

Des de l'Ajuntament de Barcelona, aproximadament 268 programes, serveis o activitats responen directament o indirecta al repte de pal·liar la soledat. Aquesta xifra és el resultat (explicat a "Antecedents: no partim de zero", pàg.39) del mapeig realitzat a partir de l'anàlisi del catàleg de serveis municipals, amb una visió absolutament transversal.

Determinar el pressupost total dels serveis o programes que Barcelona dedica a reduir la soledat és una tasca quasi impossible, atès el caràcter de temporalitat que alguns d'aquests programes tenen o han tingut. És per això que, en aquest apartat, es presenta, d'una banda, el **pressupost que es dedica a l'impuls de l'Estratègia municipal** contra la soledat, que no inclou el pressupost de tots els serveis, programes i accions relacionats amb la reducció de la soledat que estan en marxa, i en els que prenen part també altres gerències, àrees i departaments.

D'altra banda, s'indica també el **pressupost dels nou serveis o programes principals que ja s'estan desenvolupant a Barcelona**, i que tenen un component molt directe en la tasca contra la soledat.

Pressupost per impulsar l'Estratègia municipal contra la Soledat

El pressupost per a l'impuls de l'Estratègia de soledat per als anys 2020 i 2021 de la Direcció de Serveis d'Infància, Joventut i Persones Grans de l'Ajuntament de Barcelona, és de **425.000€** i inclou:

- Procés d'elaboració
- Comunicació i difusió
- Primeres accions i projectes operatius.

El desglossament del pressupost per anys i per partides és el següent:

PARTIDA	2020	PARTIDA	2021
Secretaria tècnica, procés elaboració Estratègia	30.000 €	Secretaria tècnica	23.000 €
Mapeig, anàlisi de programes de soledat, radar de bones pràctiques	30.000 €	Procés d'elaboració Estratègia	57.000 €
Jornades, presentacions	30.000 €		
Comunicació, difusió	10.000 €	Comunicació, difusió	39.000 €
Coneixement, producció acadèmica	20.000 €	Coneixement, producció acadèmica	31.000 €
Nous projectes per mitigar la soledat	45.000 €	Projectes per mitigar la soledat	110.000 €
TOTAL	165.000 €	TOTAL	260.000 €

Pressupost dels principals serveis i projectes que ja estan en marxa relacionats amb la soledat

Actualment, Barcelona dedica **més de 19 milions d'euros** a pal·liar la soledat. En el desglossament que es presenta a continuació, es relacionen els 9 projectes principals que ja estan en marxa, tot indicant l'import pressupostat per al 2021.

PROJECTE	ADREÇAT A	2021
Teleassistència	Persones grans	12.203.846,75 €
VinclesBCN	Persones grans	2.163.768,63 €
Àpats en companyia	Persones grans	1.600.000,00 €
Radars	Persones grans	410.756,26 €
Espai Cures (programa d'informació i orientació a persones cuidadores a l'Espai Barcelona Cuida)	Tota la població	322.776,32 €
Vila Veïna	Tota la població	1.847.473,26 €
SAIF (Servei per a Adolescents i Famílies)	Adolescents i joves	831.000,00 €
En bici sense edat	Joves i persones grans	20.000,00 €
Viure i Conviure	Joves i persones grans	30.000,00 €
TOTAL		19.429.621,00 €

Lliçons apreses durant el procés d'elaboració

Lliçons apreses durant el procés d'elaboració

Durant l'elaboració i la posada en marxa de l'Estratègia municipal contra la soledat hem après la importància d'un seguit de factors que volem compartir públicament, perquè pensem que poden ser comuns a altres iniciatives similars. És el decàleg de les lliçons apreses.

1. OBTENIR DADES

Conèixer dades sobre la temàtica que es vol treballar és primordial, més encara quan, en un tema com la soledat, les dades són encara força escasses. Gràcies a la implicació del Departament d'Innovació i Recerca i de l'Oficina Municipal de Dades (OMD), des dels primers mesos de 2019 vam poder disposar d'una primera diagnosi amb dades bàsiques sobre solitud (estat objectiu d'estar o viure sol/a) i sobre soledat (sentiment de sentir-se sol/a). D'aleshores ençà, s'ha treballat per obtenir més dades, introduint indicadors a les principals enquestes municipals, col·laborant amb universitats i altres centres de recerca, i comptant amb el suport del Consell Assessor Científic contra la Soledat (CACS).

2. NO DONAR RES PER SUPOSAT

Les primeres dades sobre soledat a Barcelona -i arreu del món- van contribuir justament a desfer un pressupòsit inicial: les persones grans no pateixen soledat únicament pel fet de ser grans, ni tampoc la pateixen en major mesura que la resta de persones. Contra tot pronòstic, les franges d'edat de 16 a 24 anys (persones joves) i de 35 a 44 anys (persones adultes) ocupen el primer i el segon lloc, respectivament, pel que fa a major incidència de soledat no desitjada.

3. CONÈIXER EL PUNT DE PARTIDA

Érem conscients des del principi que, davant el repte contra la soledat, l'Ajuntament de Barcelona no partia de zero, sinó que disposava d'un bagatge i una expertesa força sòlids pel que fa a la posada en marxa i el desplegament de programes, serveis i projectes que contribueixen a pal·liar la soledat –de manera directa o indirecta– en l'àmbit de ciutat, i també des dels districtes i els barris. D'aquí que elaborar un mapeig de serveis i programes municipals al voltant de la soledat fos una de les primeres tasques que es van realitzar.

4. MIRAR ENFORA

Conèixer què s'ha fet i què es fa en l'àmbit de la soledat en altres ciutats i països del món també ha estat de molta ajuda durant el procés d'elaboració de l'Estratègia municipal contra la soledat 2020-2030. Des que el Regne Unit va obrir camí l'any 2018 obrint el primer Ministeri de la Soledat del que tenim notícia en el món occidental, altres països com ara el Japó, han posat en marxa iniciatives similars el 2021. Entre l'un i l'altre, Barcelona ha treballat per construir la seva pròpia estratègia per pal·liar la soledat, adaptada a la ciutat i a les persones que l'habiten. Pel camí hem estat atents a l'entorn i hem compilat un recull de bones pràctiques i iniciatives per alleujar la soledat, nacionals i internacionals, que s'actualitza periòdicament a l'Observatori de la Soledat de Barcelona.

5. MIRAR ENDINS

Mirar endins és igual d'important que mirar enfora a l'hora de bastir una Estratègia sòlida i coherent, que impliqui i ajudi també les persones que formen part de l'Ajuntament de Barcelona. Els treballadors i les treballadores municipals també podem patir soledat en algun moment de la vida i de la trajectòria laboral. En aquest sentit, la línia estratègica 4 inclou objectius i accions adreçats a pal·liar la soledat en l'àmbit intern, i a remoure les inèrcies quan calgui per adaptar el funcionament de l'Ajuntament a les necessitats que puguin anar sorgint durant el recorregut de deu anys que té l'Estratègia municipal contra la soledat.

6. ESTABLIR SINERGIES DES DE LA TRANSVERSALITAT

La soledat cal tractar-la de manera conjunta i transversal. Per això, l'Estratègia compta amb l'impuls polític de la regidoria d'Infància, Joventut, Persones Grans i Persones amb Discapacitat, i tècnic de la Gerència Municipal des de bon començament. I era important, també des dels inicis, comptar amb la complicitat, la col·laboració i les sinergies que es poguessin establir amb el màxim nombre possible de gerències, àrees, direccions i departaments. Durant el procés d'elaboració s'han mantingut més de trenta trobades bilaterals entre la Direcció de Serveis d'Infància, Joventut i Persones Grans i diferents àrees i serveis municipals, per explicar-los l'Estratègia de primera mà, i buscar vies de col·laboració. La disposició de tots els professionals ha estat immillorable, i esperem mantenir la comunicació amb tots ells mentre s'implementa l'Estratègia.

7. CONTRASTAR PERMANENTMENT

Es pot dir que l'Estratègia s'ha construït *col·legiadament*, gràcies a l'equip de més de trenta tècnics i tècniques que, designats des de les gerències i àrees corresponents, han participat en les sessions de treball, cocreació i contrast al llarg de 2020 i 2021. El contrast ha estat constant al llarg del procés d'elaboració, no només internament, sinó també amb la participació de consells municipals, entitats de ciutat, el Consell Assessor Científic contra la Soledat, i ciutadans i ciutadanes a nivell particular, mitjançant la plataforma DECIDIM.BARCELONA.

8. BUSCAR ASSESSORAMENT EXPERT

El Consell Assessor Científic contra la Soledat (CACS), format per 17 persones expertes en diferents camps socials, col·labora activament en l'Estratègia municipal contra la soledat des que es va constituir formalment el juliol de 2020. A més de fer propostes i participar en el procés de contrast, també són responsables de la producció acadèmica i divulgativa al voltant de la soledat, en forma d'articles de rang científic, produïts expressament en el marc de l'Estratègia municipal contra la soledat. Al llarg de la trajectòria de l'Estratègia, la seva expertesa continuarà sent cabdal per avançar-nos a noves necessitats i enfocaments que puguin sorgir contra la soledat a la ciutat de Barcelona.

9. COMPTAR AMB ALTRES AGENTS

L'Estratègia, que neix com a projecte municipal, comença a obrir camí des de bon principi per esdevenir un Pacte de ciutat contra la soledat. Per això, busca la complicitat d'altres agents externs i/o de ciutat, tals com entitats socials que treballen per alleugerir la soledat de manera directa o indirecta, universitats i altres centres de recerca. Les primeres trobades i col·laboracions ja s'han establert durant el període d'elaboració, i s'espera augmentar la quantitat i la seva qualitat al llarg dels deu anys d'aplicació de l'Estratègia, buscant també el compromís d'altres administracions de govern.

10. TREBALLAR ESTRATÈGICAMENT I OPERATIVAMENT, TENINT EN COMPTE EL TERRITORI

El procés intern d'elaboració s'ha desenvolupat de manera paral·lela per construir l'Estratègia (treball estratègic), i per posar en marxa les primeres accions o projectes (treball operatiu), a partir de les trobades bilaterals amb gerències, àrees, direccions i departaments considerats clau. Gràcies a aquesta doble tasca, l'Estratègia municipal contra la soledat neix amb més de cinquanta accions o projectes, alguns dels quals ja estan en marxa i formen part del Pla d'accions 2020-2024.

COL·LABORACIONS I AGRAÏMENTS

A l'Estratègia municipal contra la soledat 2020-2030 hi han participat moltes persones en diferents moments del procés d'elaboració. Algunes han prestat el seu coneixement i expertesa tècnica; d'altres, la seva opinió durant les sessions de contrast i en forma de propostes; d'altres han dedicat part del seu temps a revisar, esmenar i aportar diferents punts de vista, sempre enriquidors.

A tots i a totes, moltes gràcies, i enhorabona per la part que us toca.

Direcció, elaboració i redacció de l'Estratègia

Magda Orozco, Carme Pollina, Sandra Escapa, Joan R. Riera.

Participació i col·laboració en les sessions tècniques de treball i contrast. Revisió del mapa de programes i serveis municipals contra la soledat

Sergi Amposta, Susana Andrés, Berta Arnáiz, Imma Barbal, Marisa Basco, Jordi Bautista, Joana Bonaterra, Carme Borreguero, Núria Borrut, Adriana Carbi, Susana Closa, Carmen Fernández, Sonia Frías, Inés García, Marisol García, Blanca Gómez, M. Carmen Gómez, Sandra Gutiérrez, Nuria Hernández, Eva Hernando, Mercè Jofra, Albert Julià, Maria Liébana, Rosa López, Glòria Martínez, Carme Maté, Pilar Moros, Mireia Morte, Patricia Nubiola, Marina Oteo, Pilar Pascual, Just Pérez, Felip Pérez, Lidia Pérez, M. José Pérez Oliva, Josefina Pidelaserra, Pilar Ramos, Natàlia Rosetti, Rosa Rubio, Imma Sampé, Àngela Santos, Irina Espriu, Helena Sarasa, Núria Serra, Esther Sesma, Assumpta Soler, Anna Terra, Laura Trujillo, José Ramón Ubieto, Maribel Ujeda, Nuria Valero, Dolores Varela, Núria Ventura, M. Àngels Vila i Ramon Vilà.

Grup de treball per a la territorialització de l'Estratègia

Virgínia Aira, Pilar Causapié, Blanca Gómez, Pepa Pérez Oliva, Josefina Pidelaserra, Carme Turégano.

Participació i col·laboració en les sessions de participació i contrast

CONSELLS MUNICIPALS

Consell Assessor Científic contra la Soledat (CACs)

Consell Assessor de la Gent Gran – CAGG

Consell Municipal de Benestar Social – CMBS

Consell Municipal LGTBI

Consell Municipal d'Immigració de Barcelona – CMIB

Consells de persones amb discapacitat dels districtes

Consell de les Dones de Barcelona

Consell de la Joventut de Barcelona

Consells i comissions de persones grans dels 10 districtes

Xarxa de Drets dels Infants

ENTITATS VINCULADES A CONSELLS MUNICIPALS

Acció Comunitària Protectora de l'Envel·liment (FOCAGG – FACPE)
Agrupació d'Aules de Formació Permanent per a la Gent Gran de Catalunya (AFOPA)
Agrupació de Jubilats de Metges de Catalunya (AJMC)
Amics de la Gent Gran
Associació CATNOVA
Associació Coordinadora per a l'Ancianitat (ACA)
Associació de Familiars de Malalts d'Alzheimer de Barcelona (AFAB)
Associació Diàlegs de Dones
Associació Dones No Estàndards
Associació pel Dret a Morir Dignament (DMD-Cat)
Can 70
Càritas
Centro Boliviano Catalán
Col·legi Arquitectes Catalunya - Barcelona
Col·legi Oficial de Psicologia de Catalunya, secció Dones
Col·legi Oficial Treball Social Catalunya
Col·legi Politòlegs i Sociòlegs
Creu Roja
Espíritu de Santa Cruz de la Sierra en España
Federació Associació Empresarial d'Economia Social (DINCAT)
Federació d'Associacions de Gent Gran de Catalunya (FATEC)
Federació d'Organitzacions Catalanes de Gent Gran, Dones i Família (FOCAGG)
Federació ECOM
Federació Salut Mental Catalunya
Fundació "la Caixa"
Fundació Enllaç
Fundació FiraGran
Fundació ONCE
Fundació Pere Tarrés
Fundació Privada Família i Benestar Social
Fundesplai
Grup de Treball Envel·liment CMBS
Grupo Libélulas
Institut Infància i Adolescència Barcelona
Observatori Contra l'Homofòbia - Voluntariat i relacions amb persones grans
Plataforma PDA Bullying
Unió de Jubilats i Pensionistes de la UGT de Catalunya

Ciudadans i ciudadanes

Olga Aceña, Alek Carr, Paquita Castillo, Mary Luz Eixarch, Pere Grau, Andrej Javornik, Mercè Mas, Belén Masola, Santi Merino, Marifé Molano, Thais Morales, Marta Perich i Eva Zamora

ANNEX 1

Consell Assessor Científic contra la Soledat (CACS)

Funcions del Consell Assessor Científic contra la Soledat:

- Oferir consell expert a l'Ajuntament de Barcelona en tots els temes relacionats amb la soledat.
- Assessorar l'Ajuntament de Barcelona en el desplegament de l'Estratègia municipal contra la Soledat 2030-2030, per tal que s'assoleixin els objectius marcats.
- Fer un seguiment anyal de l'Estratègia municipal contra la Soledat 2020-2030.
- Assessorar l'Ajuntament de Barcelona en elements de diagnòstic, recerca i coneixement sobre soledat, mitjançant l'elaboració d'informes, dictàmens i demandes que tindran naturalesa de recomanació per als òrgans de govern municipal.
- Proposar a l'Ajuntament de Barcelona actuacions, polítiques i projectes innovadors amb l'objectiu de reduir i prevenir la soledat a la ciutat.
- Col·laborar, en la mesura que sigui possible, en la divulgació científica sobre la soledat a nivell municipal.

Relació de persones membres del CACS:

Presidència:

Joan Ramon Riera Alemany

Regidor d'Infància, Joventut, Persones Grans i Persones amb Discapacitat

Vicepresidència 1:

Sara Berbel

Gerent Municipal.

Vicepresidència 2:

Magda Orozco

Direcció de Serveis d'Infància, Joventut i Persones Grans

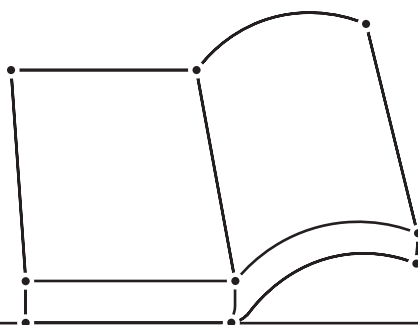
Secretaria:

Sandra Escapa

Dra. en Sociologia i assessora de la Regidoria d'Infància, Joventut, Persones Grans i Persones amb Discapacitat

Carme Pollina

Tècnica referent de l'Estratègia municipal contra la soledat a Barcelona 2020-2030

Membres del CACS:

Jordi Alonso. Catedràtic en Medicina preventiva i Salut Pública, Universitat Pompeu Fabra (UPF). Director del Programa d'Epidemiologia i Salut Pública de l'Institut del Mar d'Investigacions Mèdiques (IMIM). Expert en epidemiologia de la salut mental.

Liliana Arroyo. Doctora en Sociologia. Docent i investigadora de l'Institut d'Innovació Social d'ESADE. Experta en adolescents, joves i TIC.

Rocío Calvo. Doctora en Treball Social. Professora titular de la Boston College, School of Social Work. Directora del Latin Leadership Initiative. Experta en els factors socials i culturals del benestar subjectiu de les persones immigrants.

Ferran Casas. Catedràtic en Psicologia Social i professor emèrit de la Universitat de Girona (UdG). Expert en benestar subjectiu dels infants.

Montserrat Celdrán. Doctora en Psicologia. Professora agregada del Departament de Cognició, Desenvolupament i Psicologia de l'Educació de la Universitat de Barcelona (UB). Experta en psicologia del desenvolupament i soledat.

Laura Coll-Planas. Doctora en Salut Pública. Responsable de l'Àrea d'Investigació de la Fundació Salut i Envel·liment de la Universitat Autònoma de Barcelona (UAB). Experta en envelliment i soledat.

Fernando Fantova. Doctor en Sociologia, Psicòleg i Educador Social. Consultor social expert en el disseny de polítiques públiques i innovació social.

Joan Gené Badia. Doctor en medicina, metge especialista en medicina familiar en actiu a EAP de Barcelona i professor associat a la UB. Expert en detecció de la soledat en persones grans i el paper de l'Atenció Primària.

Eulàlia Hernández. Doctora en Psicologia. Professora i investigadora de la Universitat Oberta de Catalunya (UOC). Experta en psicologia evolutiva i TIC.

Elvira Lara. Doctora en Psicologia. Investigadora postdoctoral al Departament de Psiquiatria de la Universitat Autònoma de Madrid (UAM). Experta en soledat i deteriorament cognitiu de les persones grans.

Paco López. Doctor en Psicologia. Professor de la Facultat d'Educació Social i Treball Social Pere Tarrés, Universitat Ramon Llull (URL). Expert en treball comunitari, resiliència i suport social.

Francesc Núñez. Doctor en Sociologia, professor a la UOC i URL. Expert en sociologia de les emocions i sociabilitat online.

Sara Marsillas. Doctora en Psicologia. Investigadora postdoctoral en envelliment de l'Institut Gerontològic Matia (Sant Sebastià). Experta en relacions socials de les persones grans i soledat.

Daniel Mòdol. Arquitecte. Professor al Departament d'Urbanisme i ordenació del territori a l'Escola Tècnica Superior d'Arquitectura de Barcelona (ETSAB - UPC).

Sara Moreno Colom. Doctora en Sociologia. Professora agregada del Departament de Sociologia de la UAB. Experta en gènere, usos del temps, benestar i mercat laboral.

Víctor Pérez. Doctor en medicina. Metge especialista en Psiquiatria. Director de l'Institut de Neuropsiquiatria i Addiccions de l'Hospital de la Mar. Lidera el Programa de Depressió i prevenció de la conducta suïcida del CIBERSAM (UAB).

Laura Rico. Doctora en Psicologia. Investigadora postdoctoral en Psicologia Clínica i de la Salut a la UAM. Experta en envelliment, dependència i soledat.

ANNEX 2

Àrees municipals participants

Relació de gerències, àrees i departaments amb què s'han mantingut trobades bilaterals durant el procés d'elaboració de l'Estratègia municipal contra la soledat:

Gerència Municipal

- Comitè executiu
- Gerència de Coordinació Territorial i de Proximitat
- Oficina Municipal de Dades
- Foment de Ciutat
- Direcció de Serveis de Gènere i Polítiques del Temps

Àrea de Drets Socials, Justícia Global, Feminismes i LGTBI

- Direcció d'Innovació Social
- Direcció de Serveis de Salut
- Direcció de Serveis d'Envel·liment i Cures
- Departament de Participació Social
- Departament de Promoció de les Dones i LGTBI
- Departament de Recerca i Coneixement
- Departament de Comunicació
- Departament de Planificació i Processos
- Direcció de Serveis d'Immigració i Refugi

Institut Municipal de Serveis Socials (IMSS)

- Gerència
- Direcció de Serveis d'Intervenció Social
- Departament d'Atenció Social a la Família i la Infància
- Departament dels Serveis d'Urgències i Emergències Socials i d'Intervenció a l'Espai Públic

Institut Municipal de Persones amb Discapacitat (IMPD)

- Gerència
- Departament d'Estratègia i Coordinació

Àrea de Seguretat i Prevenció

- Gerència i equip directiu

Àrea d'Ecologia Urbana

- Gerència
- Comitè de direcció
- Gerència d'Urbanisme
- Direcció de Serveis de l'Oficina de Canvi Climàtic i Sostenibilitat

Àrea de Cultura, Educació, Ciència i Comunitat

- Direcció de Serveis d'Acció Comunitària
- Departament d'Interculturalitat i pluralisme religiós

Àrea d'Economia, Recursos i Promoció Econòmica

- Direcció de Serveis de Comunicació Interna, Desenvolupament i Atenció al Personal, de la Gerència de Persones i Desenvolupament Organitzatiu

Àrea d'Agenda 2030, Transició Digital i Esports

- Direcció de Serveis de Drets dels Animals
- Direcció de Serveis de Relacions Internacionals

Gerència Consorci de Biblioteques

Barcelona Activa

- Formació i Innovació
- Programes contra la bretxa digital

Consorci d'Educació de Barcelona

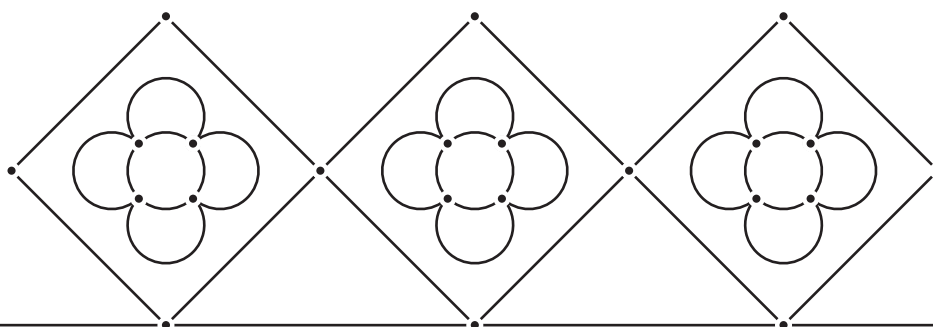
- Unitat de Dades i Recerca

Gerència de Drets de la Ciutadania, Participació i Transparència

- Direcció de Serveis de Democràcia Activa i Descentralització

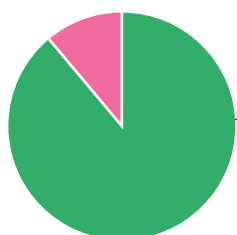
Direcció de Serveis Generals

- Servei de Documentació i Accés al Coneixement SEDAC

ANNEX 3

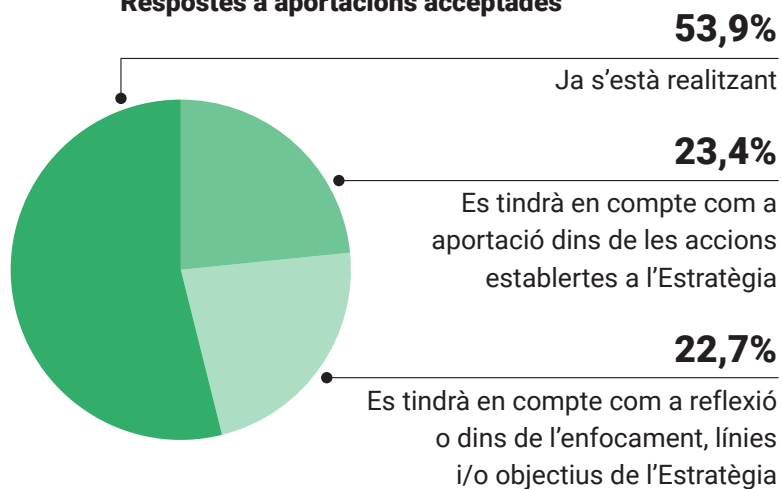
Principals resultats del procés participatiu i Informe DECIDIM

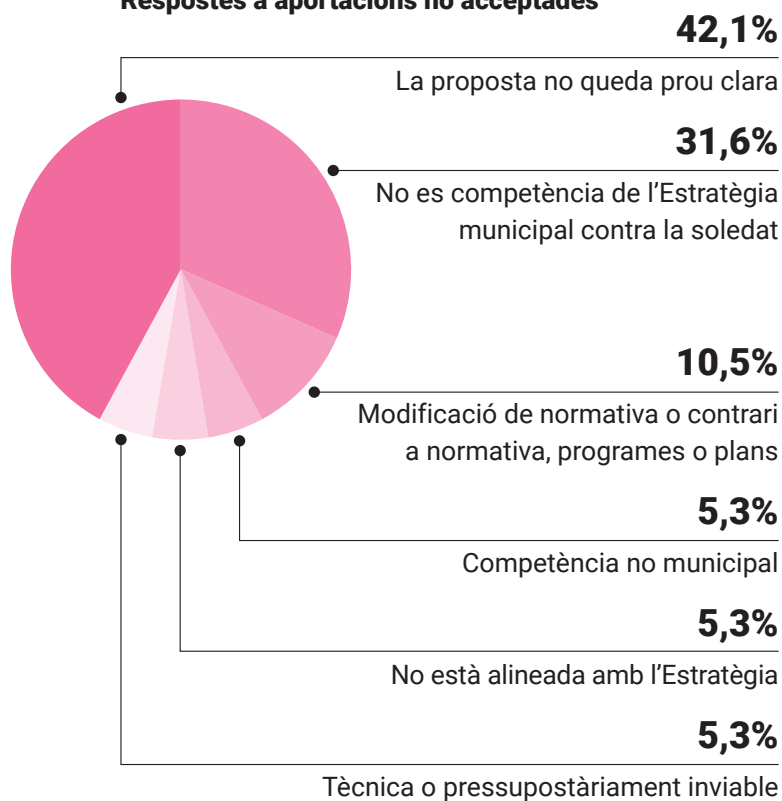
Retorn

89% Aportacions acceptades **11% Aportacions no acceptades**

Respostes a aportacions acceptades

Respostes a aportacions no acceptades

ANNEX 4

Mapeig de programes i serveis municipals per pal·liar la soledat a Barcelona 2020

QUÈ ÉS?

Aquest mapeig és una eina d'actualització i sistematització per compilar les accions que ja està fent l'Ajuntament de Barcelona en matèria de soledat.

PER QUÈ ES VA FER EL MAPEIG?

El propòsit principal del mapeig era conèixer tots els programes i serveis iniciats des de l'Ajuntament de Barcelona –tant a nivell de ciutat com a nivell de districte–, com a pas previ al disseny d'una nova Estratègia en relació a la soledat. Aquesta eina facilitarà la presa de decisions.

QUAN ES VA FER?

El mapeig es va dur a terme durant el primer semestre del 2020, la qual cosa va presentar dificultats i un biaix en la seva realització, a causa de la pandèmia per la covid-19. El primer confinament va impossibilitar les reunions presencials i la situació d'emergència va dificultar, d'una banda, transmetre òptimament els objectius i les necessitats del projecte; i de l'altra, la comunicació amb les persones de referència per consensuar criteris i indicadors, principalment en relació als programes vinculats de manera indirecta a la soledat.

COM ES VA FER?

1. Buidatge, recerca i primera selecció dels diferents programes i serveis de l'Ajuntament de Barcelona que tinguessin com a objectiu directe o indirecte pal·liar la soledat i l'aïllament social. Aquest buidatge es va fer a través de documentació diversa i webs municipals.
2. Creació d'una base de dades amb tota la informació recollida i organitzada a partir de diferents indicadors: nom del programa o servei, descripció, unitat organitzativa i altres gerències responsables, àmbit d'actuació, població destinatària i col·lectiu.
3. Consulta, anàlisi, validació, contrast i complementació de la informació recollida amb totes les gerències municipals.
4. Obtenció de resultats en forma de *dashboard*, una eina interactiva que permet mostrar els diferents programes que organitza cadascuna de les gerències en l'àmbit territorial, i on es fa constar col·lectius i població destinatària.

QUINA INFORMACIÓ S'HA RECOLLIT DE CADA PROJECTE?

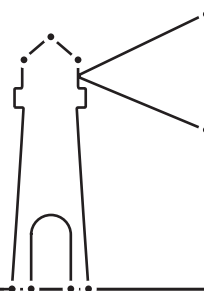
En aquest mapeig hi ha programes i serveis que estan directament o indirectament relacionats amb la soledat. La majoria de projectes tenen objectius indirectes, és a dir, no van ser dissenyats específicament per abordar la soledat i l'aïllament.

A la base de dades s'ha incorporat el nom del programa, el servei o l'activitat i una breu descripció, la unitat organitzativa i/o gerències responsables, l'àmbit d'actuació, la població destinatària i el col·lectiu específic. A continuació, detallem alguns indicadors:

1. Gerència responsable: la gerència municipal responsable del projecte.
2. Altres gerències: una altra gerència implicada.
3. Àmbit d'actuació: el districte on té lloc el programa, fins a un màxim de tres. En cas d'un major nombre, es considera projecte d'actuació a la ciutat.
4. Població destinatària per edats: població infantil, adolescent, juvenil, persones adultes o persones grans, i públic en general. Si el projecte està destinat a més de dos públics es considera com a "públic en general".
5. Col·lectiu destinatari per perfils i grups socials específics: dones o homes, col·lectiu LGBTI, persones en situació de discapacitat, persones migrades, persones sense sostre, persones cuidadores, persones en situació d'atur, persones amb trastorns mentals, persones amb nivell baix d'estudis, baixos ingressos o sense coneixements tecnològics. Un mateix programa pot estar adreçat a un nombre alt de grups o col·lectius.

QUANTS PROGRAMES S'HAN RECOLLIT?

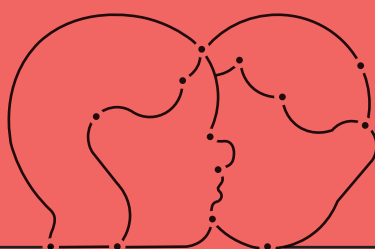
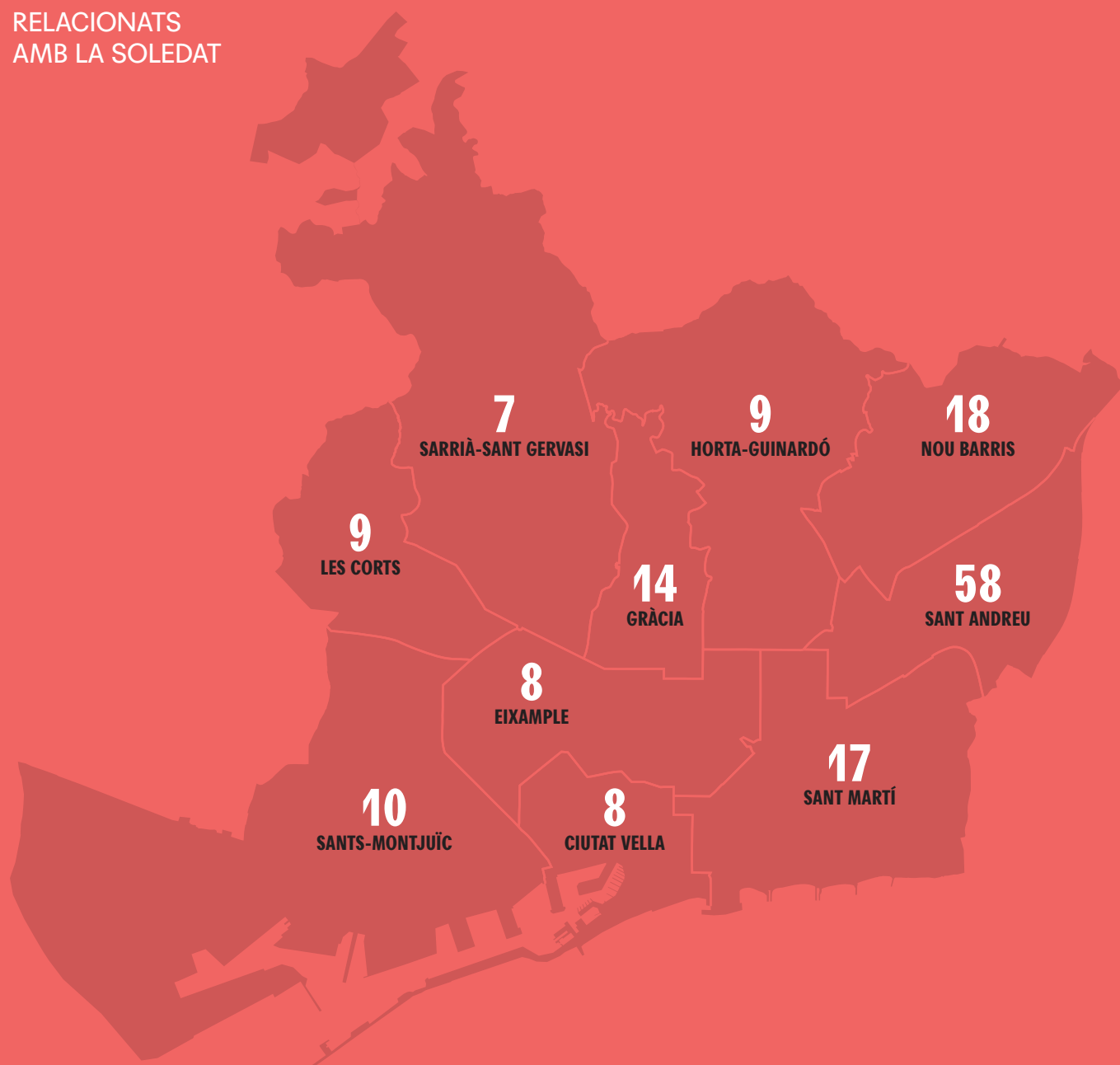
Es van inventariar 268 programes. Si sumem el total d'accions per districte, públic i col·lectius destinataris, el nombre serà sensiblement superior, donat que un mateix programa pot estar adreçat a més d'un públic o col·lectiu específic, o dur-se a terme a més d'un districte.

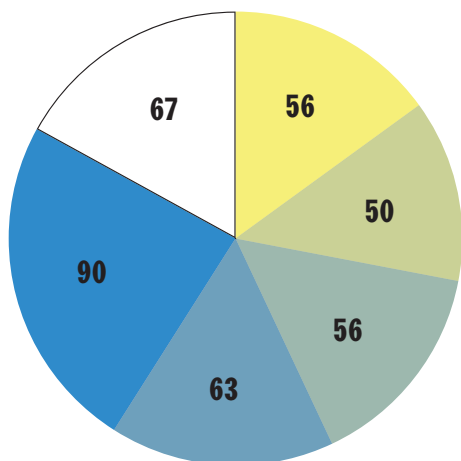
BARCELONA

268

PROGRAMES
I SERVEIS MUNICIPALS
EN MARXA
RELACIONATS
AMB LA SOLEDAT

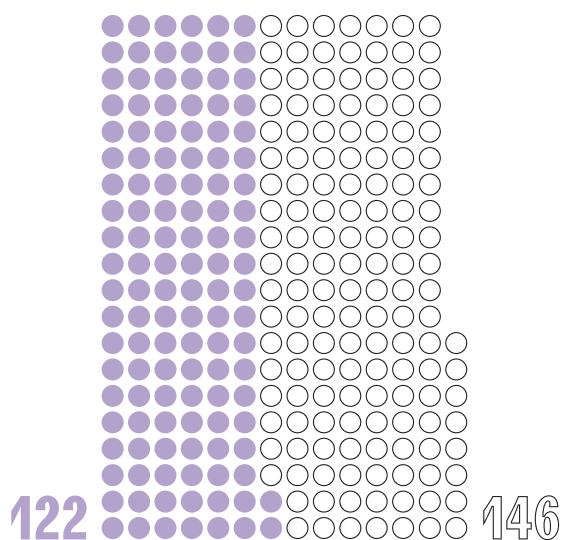
POBLACIÓ DESTINATÀRIA PER EDATS

Projectes adreçats a:

- Infants 56 (14,66%)
- Adolescents 50 (13,09%)
- Joves 56 (14,66%)
- Persones adultes 63 (16,49%)
- Persones grans 90 (23,56%)
- Públic en general 67 (17,54%)

POBLACIÓ DESTINATÀRIA ESPECÍFICA

- Projectes adreçats a col·lectius específics 122 (45,52%)
- Projectes sense col·lectiu específic 146 (54,48%)

PROJECTES ADREÇATS A COL·LECTIUS PRESENTS A LA CIUTAT

DONES (16,99%)	♀	26
HOMES (1,96%)	♂	3
PERSONES EN SITUACIÓ D'ATUR (12,42%)	⚙️	19
PERSONES AMB BAIXOS INGRESSOS (9,80%)	€↓	15
PERSONES SENSE LLAR (0,65%)	🏠	1
PERSONES AMB TRANSTORNS MENTALS (5,23%)	🧠+	8
PERSONES EN SITUACIÓ DE DISCAPACITAT (21,57%)	♿	33
PERSONES CUIDADORES (7,19%)	👤+	11
ESTUDIANTS (1,31%)	🎓	2
PERSONES AMB NIVELL MÉS BAIX D'ESTUDIS (1,31%)	📖↓	2
PERSONES SENSE CONEIXEMENTS TECNOLÒGICS (3,92%)	🖥️	6
PERSONES MIGRADES (15,03%)	🏠➡️	23
COL·LECTIU LGTBI (1,96%)	🌈	3

Més informació de l'Estratègia contra la soledat:

Web "Barcelona contra la soledat"

barcelona.cat/soledat

- Butlletí "Barcelona contra la soledat"
- Consell Assessor Científic contra la Soledat (CACS)
- Diagnosi "La soledat a Barcelona"
- Mesura de govern del procés elaboració de l'Estratègia municipal contra la soledat
- Observatori de la soledat de Barcelona
- Serveis, programes i projectes municipals relacionats amb la soledat

**Ajuntament
de Barcelona**